

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta financí a účetnictví

Diplomová práce

Basel II vs. Basel III a vliv nové regulace na české bankovníctví

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta financí a účetnictví

Katedra bankovníctví a pojišťovnictví

Studijní obor: Bankovníctví a pojišťovnictví

Basel II vs. Basel III a vliv nové regulace na české bankovníctví

Autor diplomové práce: Bc. Antonín Kubíček

Vedoucí práce: doc. Ing. Petr Dvořák, Ph.D.

Rok obhajoby: 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „**Basel II vs. Basel III a vliv nové regulace na české bankovníctví**“ jsem vypracoval samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označil a uvedl v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne 31. května 2012

Podpis:

Poděkování

Rád bych poděkoval panu doc. Ing. Petru Dvořákovi, Ph.D. za vedení mé práce a cenné připomínky při jejím zpracování.

Abstrakt

Cílem diplomové práce je analýza nových regulatorních pravidel BASEL III zveřejněných v prosinci 2010, která vznikla jako poučení z předchozího krizového vývoje a v návaznosti na vyskytnuvší se problematické okruhy obsažené v regulatorních pravidlech BASEL II, a poté vyhodnocení jejich dopadu do českého bankovního sektoru.

Regulatorní pravidla BASEL III obsahují velké množství předpisů, jejichž cílem je posílení kvality, kvantity a flexibility regulatorního vlastního kapitálu, snížení cykličnosti kapitálových požadavků, zpřísnění kapitálových požadavků pro některá riziková aktiva, zintenzivnění dohledu z hlediska finančního sektoru významných institucí a také mezinárodní standardy likvidity. Mimo úpravu pravidel, které se objevují i v BASEL II, byly v BASEL III některé předpisy použity v rámci regulatorních pravidel úplně poprvé.

Při analýze dopadu na český bankovní sektor bude vycházeno z předpokladu, že český bankovní sektor je kapitálově dobře vybaven a dopad nových regulatorních opatření BASEL III nebude mít významný vliv na fungování bankovních institucí. Tento předpoklad bude v průběhu diplomové práce potvrzen, vyvrácen či zrelativizován pro různou velikost bankovních institucí, k čemuž bude mimo jiné využita aplikace nových pravidel na zvolený vzorek šesti českých bank (po dvou ze skupiny velkých, středních a malých bank).

Klíčová slova:

kapitálová přiměřenost, likvidita, český bankovní sektor, BASEL II, BASEL III

Abstract

The aims of this thesis are twofold. Firstly, it aims to analyse the new regulatory rules BASEL III, published in December 2010. These were created as a lesson from the previous crisis and following the developments occurring problem areas included in the regulatory rules Basel II. And secondly, it evaluates their impact on the Czech Banking Sector.

Regulatory rules BASEL III contain large number of rules aimed at enhancing the quality, quantity and flexibility of regulatory equity capital, reducing the cyclicity of capital requirements, stricter capital requirements for certain risky assets, intensifying surveillance in terms of significantly important financial institutions and international standards of liquidity. Apart from adjustment of the rules that appear in the Basel II, the regulatory rules Basel III also include rules used for the first time.

The analysis of the impact on the Czech banking sector is based on the assumption that the Czech banking sector is well equipped with capital and the impact of BASEL III will therefore not have any significant impact on the functioning of Czech banks. This thesis shows that the impacts depend on the size of the banking institutions. A selected sample of six Czech banks (two from each group of large, medium and small banks) is used, inter alia, to demonstrate this.

Keywords:

Capital Adequacy, Liquidity, Czech Banking Sector, BASEL II, BASEL III

Seznam použitých zkratk

- AMA - Advanced measurement approach; pokročilý přístup k určení kapitálových požadavků k operačnímu riziku
- ASA - Alternative Standardised Approach; alternativní standardizovaný přístup k určení kapitálových požadavků k operačnímu riziku
- AVC - Asset Value Correlation; míra souvislosti pravděpodobnosti ztráty jednotlivých položek v portfoliu
- BCBS - Basel Committee on Banking Supervision; Basilejský výbor pro bankovní dohled
- BIA - Basic Indicator Approach; základní přístup k určení kapitálových požadavků k operačnímu riziku
- BIS - Bank for International Settlements; Banka pro mezinárodní platby
- CRD – Capital Requirements Directive; Směrnice o kapitálových požadavcích
- CVA - Credit Valuation Adjustment; zhoršení bonity protistrany
- ČBA – Česká bankovní asociace
- ČNB – Česká národní banka
- ČS - Česká spořitelna, a.s.
- FSB - Financial Stability Board; Rada pro finanční stabilitu
- GE – GE Money Banka, a.s.
- IFRS – International Financial Reporting Standards; Mezinárodní standardy účetního výkaznictví
- IRB – Internal ratings-based; přístup k určení kapitálových požadavků k úvěrovému riziku založený na interním ratingu protistrany
- KB - Komerční banka, a.s.
- LB - LBBW Bank CZ, a.s.
- LCR - Liquidity Coverage Ratio; ukazatel krytí likviditou
- LR – Leverage Ratio; pákový poměr
- NSFR - Net Stable Funding Ratio; ukazatel čistého stabilního financování
- OTC – Over the counter; přes přepážku
- p.b. – procentní bod
- RB - Raiffeisenbank a.s.
- RVA – rizikově vážená aktiva
- SIFIs - Systemically Important Financial Institutions; systémově významné finanční instituce
- STA - Standardised Approach; standardizovaný přístup k určení kapitálových požadavků k operačnímu riziku
- US GAAP - Generally Accepted Accounting Principles in the USA; Všeobecně uznávané účetní principy v USA
- VB – Volksbank CZ, a.s.

Obsah

Úvod	1
1. BASEL II	3
1.1. Hlavní změny obsažené v BASEL II	3
1.2. Novelty BASEL II v reakci na krizi	5
1.3. BASEL II a český bankovní sektor	8
1.4. Nedostatky BASEL II	12
2. BASEL III	14
2.1. Hlavní změny obsažené v BASEL III	14
2.2. BASEL III a vlastní kapitál	16
2.3. BASEL III a proticyklický polštář	21
2.4. BASEL III a regulace likvidity	22
2.5. BASEL III a ukazatel pákového poměru (LR)	26
2.6. BASEL III a rozšíření krytí rizik a snížení závislosti na externím ratingu	27
2.7. BASEL III a systémově důležité finanční instituce	28
2.8. Možné negativní dopady změn BASEL III	30
3. BASEL III a český bankovní sektor	32
3.1. Kapitálová vybavenost českého bankovního sektoru k 30. 9. 2011	35
3.2. Česká spořitelna, a.s. a BASEL III	38
3.3. Komerční banka, a.s. a BASEL III	40
3.4. GE Money Bank, a.s. a BASEL III	42
3.5. Raiffeisenbank, a.s. a BASEL III	44
3.6. LBBW Bank CZ, a.s. a BASEL III	46
3.7. Volksbank CZ, a.s. a BASEL III	48
3.8. Srovnání výsledků analýzy vybraných bank	50
3.9. Srovnání výsledků analýzy vybraných bank s obdobnými studiemi	53
4. Závěr	55
Seznam použité literatury a jiných zdrojů	59
Seznam grafů, tabulek a schémat	63
Seznam příloh	64

Úvod

Nová verze pravidel BASEL II pro výpočet kapitálové přiměřenosti vydaná v roce 2004 Basilejským výborem pro bankovní dohled (BCBS)¹ byla po zavedení do legislativy EU implementována také do českého zákona zákonem č. 120/2007 Sb. „Zákon o změně některých zákonů v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků“ prostřednictvím vyhlášky ČNB č. 123/2007 Sb. ze dne 15. května 2007 „O pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry“ s účinností od 1. 1. 2008, která byla závazná pro všechny dané subjekty².

V době, kdy byla nová pravidla BASEL II implementována, se v plném rozsahu začala rozvíjet finanční krize, která trvá v pozměněné podobě dodnes. Jedním z důvodů, proč v roce 2007 vzniklá finanční krize měla takové ničivé důsledky, bylo, že bankovní sektor byl založen na vysokém podílu cizích zdrojů. Vysoký poměr cizích zdrojů k celkovým pasívům může být výhodný v období hospodářského růstu, ovšem v době krize vlivem zhoršování kvality aktiv (např. z důvodu selhání protistrany vedoucí k nesplácení či opožděnému splácení pohledávek), kdy horší kvalita aktiv vyžaduje vyšší krytí vlastním kapitálem, může tato preference financování cizími zdroji vést k nedostatečnému vybavení vlastním kapitálem a k nesplnění ukazatele kapitálové přiměřenosti. Bankovní sektor během finanční krize zároveň nedisponoval dostatečnou likviditou, takže banky nebyly schopné dostát v každém okamžiku svým splatným závazkům, což vedlo k systematickému rozšíření finanční krize a k ničivým důsledkům. V nejhorší fázi krize ztratil trh důvěru v solventnost a likviditu mnoha bankovních institucí. Tato ztráta důvěry musela být nakonec řešena až zásahem centrálních bank, které dodaly chybějící likviditu a snížily úrokové sazby v mnoha případech na nejnížší možnou míru.

BCBS reagoval na finanční krizi novelami pravidel obsažených v BASEL II (Směrnice o kapitálových požadavcích - CRD³) a v prosinci 2010 zveřejnil po jednom roce přípravných prací finální podobu nových regulatorních pravidel pro finanční instituce BASEL III. Tato nová regulatorní pravidla BASEL III vznikla jako poučení z předchozího krizového vývoje a v návaznosti na vyskytnuvší se problematické okruhy obsažené v regulatorních pravidlech BASEL II by měla zlepšit kapitálové vybavení dotčených institucí a zajistit jejich

¹ Basel Committee on Banking Supervision - působí při Bance pro mezinárodní platby (Bank for International Settlements, BIS)

² Zavedení nových pravidel od 1. 7. 2007 bylo pro dané subjekty dobrovolné.

³ CRD – Capital Requirements Directive jsou prostředkem, kterým jsou do právního systému EU přenášeny návrhy BCBS. Směrnice zavazují státy EU splnit určité cíle během dané doby, přičemž státy mohou určit prostředky, jak jich cílů dosáhnou. Směrnice musí být transponovány do legislativ jednotlivých členských států EU (vs. nařízení EU – platné bezprostředně).

likviditu. Regulační pravidla obsažená v BASEL III byla přenesena do právního systému EU pomocí Směrnice o kapitálových požadavcích CRD IV s datem účinnosti od 1. 1. 2013.

Po zdánlivém zotavování v roce 2010 se světové ekonomiky propadly do další krize a na začátku roku 2012 lze jen těžko předpovídat, jakým směrem se následující vývoj bude ubírat. Lze ovšem konstatovat, že ve velké míře převládají pesimistické scénáře budoucího vývoje oproti těm optimistickým.

Na pozadí tohoto vývoje celosvětové ekonomiky je cílem mé diplomové práce analýza nových regulačních pravidel BASEL III, zda navrhované změny regulačních opatření oproti BASEL II mohou skutečně zlepšit kapitálové vybavení finančních institucí, a následně na základě předchozí analýzy aplikují nová regulační pravidla na vybraný vzorek šesti českých bank (po dvou ze skupiny velkých, středních a malých bank). Poté budou pomocí srovnání výsledků aplikace nových regulačních pravidel na vybraný vzorek šesti českých bank vyvozeny závěry platící pro různé velikosti českých bank a nakonec pro celý český bankovní sektor. Tyto závěry pak budou porovnány s obdobnými studiemi⁴.

Při analýze dopadu na český bankovní sektor bude vycházeno z předpokladu, že český bankovní sektor je kapitálově dobře vybaven a dopad nových regulačních opatření BASEL III nebude mít významný vliv na fungování bankovních institucí. Tento předpoklad bude v průběhu diplomové práce potvrzen, vyvrácen či zrelativizován pro různou velikost bankovních institucí.

K zmiňované analýze vybraných českých bank bude jako výchozí bod v první části použito srovnání vývoje kapitálové přiměřenosti, kapitálových požadavků a celkového kapitálu od počátku účinnosti BASEL II až do nynější doby celého českého bankovního sektoru a bankovních skupin rozdělených dle velikosti. Následně budou zmíněny možné nedostatky, které jsou BASEL II vytýkány. Na základě těchto nedostatků budou popsána nová pravidla obsažená v BASEL III a jejich možné dopady na bankovní sektor a do celé ekonomiky z obecného pohledu, přičemž budu vycházet ze základních publikací BIS k tomuto tématu⁵. Poté budou uplatněna nová regulační pravidla na zvolený vzorek šesti českých bank. Při aplikaci nových pravidel bude vycházeno z veřejně dostupných informací zveřejňovaných vybranými bankami na jejich internetových stránkách.

⁴ Niedermayer, L. et al: *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR*. ČBA, Praha 2010.

Tomšík, V.: *Basel III: dopad do českého finančního sektoru*. ČNB, Praha 2011.

Laušmanová, M.: *Basel III - Požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor*. Česká spořitelna, Praha 2010.

⁵ Basel Committee on Banking Supervision: *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, 2011.

Basel Committee on Banking Supervision: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, 2011.

1. BASEL II

V první kapitole diplomové práce jsou stručně popsány hlavní změny v regulatorních pravidlech BASEL II, pak jsou uvedeny novely BASEL II obsažené ve Směrniciích o kapitálových požadavcích (CRD I až III), které vznikly jako reakce na průběh krize. Dále je provedena analýza vývoje kapitálové přiměřenosti, kapitálových požadavků a celkové kapitálové vybavenosti celého českého bankovního sektoru a skupin bank rozdělených dle velikosti. Na konec první části jsou zmíněny nedostatky, které byly BASEL II vytýkány.

1.1. Hlavní změny obsažené v BASEL II

Regulatorní pravidla obsažená v BASEL II vznikla jako reakce na globalizaci finančních trhů, pokrok v oblasti řízení a měření rizik a nové finanční instrumenty se snahou o přesnější a komplexnější zobrazení solventnosti bank. Konečná verze BASEL II byla prezentována po pěti letech příprav v roce 2004 s implementací do právního systému EU v roce 2006. Cíle BASEL II lze shrnout následovně:

- „podpora bezpečnosti a stability finančního sektoru, zlepšení konkurenceschopnosti
- kapitálové požadavky odpovídající rizikům
- zohlednění všech rizik
- uznání interních bankovních metod hodnocení rizika
- aplikace na banky po celém světě, mezinárodně jednotný systém
- posílení bankovního dohledu a trhu“⁶

Z uvedených cílů vyplývá, že regulatorní pravidla obsažená v BASEL II se neomezují jen na formulaci nových požadavků týkajících se kapitálové přiměřenosti, ale také definují povinnosti bankovního dohledu a rozsah informací, které musí banky zveřejňovat. Tyto oblasti obsažené v BASEL II společně vytvářejí tzv. princip tří pilířů:

- minimální kapitálové požadavky
- proces dohledu
- tržní disciplína

⁶ ČS: *Basel II*. [online] [cit. 2012-01-29] Dostupný z WWW:
http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/BaselII_final_cj.pdf

1.1.1. 1. pilíř – minimální kapitálové požadavky

Obecný vzorec výpočtu kapitálové přiměřenosti obsažený v BASEL II zůstává oproti BASEL I téměř nezměněný:

$$kp = \frac{Tier1 + Tier2 - O + Tier3_{využitý}}{KP_{úr} + KP_{tr} + KP_{op}} * 0,08 \geq 0,08$$

Složky regulatorního kapitálu v čitateli jsou stejné jako v BASEL I, $KP_{úr}$ jsou kapitálové požadavky k úvěrovému riziku stanovené nyní propracovanějším způsobem, KP_{tr} jsou kapitálové požadavky k tržnímu riziku určené stejným způsobem jako v BASEL I a KP_{op} jsou kapitálové požadavky k operačnímu riziku, které jsou nově v BASEL II zařazeny do výpočtu kapitálové přiměřenosti.⁷

Přístupy pro stanovení kapitálových požadavků k úvěrovému riziku jsou následující:

- Standardizovaný přístup, který je nejjednodušší z uvedených přístupů a je založený na určení bonity na základě externích ratingů.
- Přístup založený na interním ratingu (IRB přístup základní a pokročilý), který umožňuje dotčeným finančním institucím stanovit bonitu na základě vlastního ocenění úvěrového rizika.

Zároveň je s těmito přístupy spojen stimul pro finanční instituce využívat pokud možno co nejpokročilejší přístup, jelikož pokročilejší přístup umožňuje lepší a přesnější řízení rizik a tím snížení výše kapitálových požadavků.⁸ „Vlastní modely umožňují přesnější kvantifikaci rizik a umožňují v případech relativně klidných trhů dosáhnout nižšího kapitálového požadavku.“⁹

Přístupy pro stanovení kapitálových požadavků k operačnímu riziku jsou následující:

- Základní přístup (přístup BIA), kdy kapitálový požadavek je roven 15% z relevantního ukazatele.¹⁰
- Standardizovaný přístup (přístup STA), kdy banky dělí své činnosti do příslušných linií podnikání a ke každé se stanoví příslušný beta faktor.¹¹

⁷ Dvořák, P.: *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Linde Praha a.s., Praha 2005. str. 220

⁸ Kubíček, A.: *Vliv zavedení BASEL II na kapitálovou přiměřenost vybraných českých bank*. Praha 2010. Bakalářská práce. VŠE v Praze, Fakulta financí a účetnictví. str. 21

⁹ Vostatek, J.: *Použití metody Value at Risk při řízení tržního rizika*. Praha 2010. Bakalářská práce, VŠE v Praze, Fakulta financí a účetnictví. str. 40

¹⁰ Tříletý průměr součtu čistého úrokového a čistého neúrokového výnosu

¹¹ viz příloha č. 22 k Vyhlášce č. 123/2007 Sb. ve znění vyhlášky č. 282/2008 Sb. a vyhlášky č. 380/2010 Sb., *O pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry*.

- Alternativní standardizovaný přístup (přístup ASA), který je určen pro banky zabývající se retailovým nebo podnikovým bankovníctvím.
- Pokročilý přístup (přístup AMA), který je nejsložitější a předpokládá využití vlastních modelů.¹²

1.1.2. 2. pilíř – proces dohledu

V druhém pilíři dochází k odklonu od dohledu silně svázaného regulatorními pravidly a naopak se dostává do popředí kvalitativní regulace. Jsou zde stanoveny povinné проверки finančních institucí orgánem dohledu, které kontrolují schopnost finančních institucí spolehlivě odhadnout rizika finanční instituce, existenci kontrolních mechanismů a jestli je vedení finančních institucí informováno o výsledcích měření rizika. Také je dohledovému orgánu přidělen větší diskreční prostor, což umožňuje orgánu dohledu zasáhnout a požadovat po finanční instituci zvýšení ukazatele kapitálové přiměřenosti, i když finanční instituce vykazuje kapitálovou přiměřenost nad požadovanou minimální hodnotou.¹³

1.1.3. 3. pilíř – tržní disciplína

Ve třetím pilíři je finančním institucím stanovena povinnost dát široké veřejnosti k dispozici informace o rizikovém profilu a přiměřenosti kapitálového vybavení dané finanční instituce, což má za úkol stabilizaci finančních trhů vzhledem ke snaze finančních institucí o zachování pozitivního obrazu pro investory a akcionáře.¹⁴

1.2. Novelty BASEL II v reakci na krizi

Již v průběhu krize ještě před zveřejněním nových regulatorních pravidel BASEL III se objevila potřeba změny regulatorních pravidel BASEL II v reakci na krizový vývoj. Výchozí legislativou, pomocí které byly implementovány regulatorní pravidla BASEL II do právního systému EU a jejíž novelty budou rozebrány v této části, jsou:

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu.

[online] 2010 [cit 2012-02-01] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlaskey/vyhlaskey_123_2007_uz_od_20110101.pdf

¹² Dvořák, P: *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Linde Praha a.s., Praha 2005. str. 227

¹³ Pfingsten, A: *Finanzintermediation II (přednášky ke kurzu)*. Westfälische Wilhelms Universität, Münster, 2011.

¹⁴ Pfingsten, A: *Finanzintermediation II (přednášky ke kurzu)*. Westfälische Wilhelms Universität, Münster, 2011.

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí.¹⁵

Tyto výchozí Směrnice a jejich novely se souhrnně nazývají, jak již bylo v předchozím textu uvedeno, Směrnice o kapitálových požadavcích – CRD, přičemž se jedná o tyto novely:

- „Směrnice Komise 2009/27/ES ze dne 7. dubna 2009, kterou se mění některé přílohy Směrnice 2006/49/ES, pokud jde o technická ustanovení o řízení rizik, a směrnice Komise 2009/83/ES ze dne 27. července 2009, kterou se mění některé přílohy směrnice 2006/48/ES, pokud jde o technická ustanovení o řízení rizik (dále jen „CRD I“).
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/111/ES ze dne 16. září 2009, kterou se mění Směrnice 2006/48/ES, 2006/49/ES a 2007/64/ES, pokud jde o banky přidružené k ústředním institucím, některé položky kapitálu, velkou angažovanost, režimy dohledu a krizové řízení (dále jen „CRD II“).
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/76/EU ze dne 24. listopadu 2010, kterou se mění Směrnice 2006/48/ES a 2006/49/ES, pokud jde o kapitálové požadavky na obchodní portfolio a resekuritizace a o dohled nad politikami odměňování (dále jen „CRD III“).“¹⁶

1.2.1. CRD I

V této novele se jedná o zpřesňující a technické změny některých ustanovení, které se týkají propočtu kapitálových požadavků, kdy bylo např. upraveno zacházení s expozicemi vůči institucím do tří a nad tři měsíce, přičemž nově se bude vycházet nikoliv z původní, ale ze zbytkové splatnosti, a dále byly upraveny podmínky pro regulatorní uznání životního pojištění jako zajištění úvěrového rizika.¹⁷ Upraven byl také propočet kapitálového požadavku

¹⁵ Odůvodnění vyhlášky ČNB č. 380/2010 sb., kterou se mění vyhláška č. 123/2007 Sb., ve znění vyhlášky č. 282/2008 Sb. [online] [cit. 2012-02-01] Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlaskey/vyhlaskey_380_2010_oduvodneni.pdf

¹⁶ Odůvodnění vyhlášky ČNB č. 380/2010 sb., kterou se mění vyhláška č. 123/2007 Sb., ve znění vyhlášky č. 282/2008 Sb. [online] [cit. 2012-02-01] Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlaskey/vyhlaskey_380_2010_oduvodneni.pdf

¹⁷ Bauerová, J.: *Nejen banky čeká další vlna regulace*. bankovnictvi.ihned.cz. [online] 2009/10/19 [cit. 2012-02-01] Dostupné z WWW: <http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-38703210-nejen-banky-ceka-dalsi-vlna-regulace>

k operačnímu riziku, kdy se zavádí nová linie podnikání za splnění určitých podmínek, a ke změnám dochází také u kapitálových požadavků pro specifické riziko.¹⁸

Účinnost byla stanovena od 31. 12. 2010.

1.2.2. CRD II

CRD II přinesly změny týkající se hybridního kapitálu, které umožnily započtení kapitálu vázaného v hybridních nástrojích (spojující charakteristiky akciových a dluhových nástrojů) do základního regulatorního kapitálu (Tier 1) při splnění daných podmínek. Dále byla pozměněna pravidla angažovanosti, která byla zjednodušena, a byl upraven postup kontroly expozic vůči klientovi finančních institucí orgánem dohledu. Ke změně došlo také u ustanovení týkajícího se řízení rizika likvidity, která zavedla povinnost institucí disponovat odpovídající strategií a systémy pro identifikaci, měření a řízení rizika likvidity.¹⁹

CRD II obsahují také pravidla, která omezují investice do sekuritizovaných expozic, kdy investor může být vystaven riziku ze „sekuritizovaných expozic jen tehdy, pokud si původce, sponzor nebo původní věřitel ponechá významný čistý ekonomický podíl na příslušných aktivech, tj. ponechá si část rizika.“²⁰

CRD II se nevztahují pouze na regulované subjekty, ale také na orgány dohledu, kdy upravuje vztahy mezi domácími a hostitelskými orgány dohledu se snahou o zlepšení fungování jejich spolupráce při dohledu nad příhraničními bankovními skupinami.²¹

Účinnost byla stanovena stejně jako u CRD I od 31. 12. 2010.

1.2.3. CRD III

CRD III jsou již přímou reakcí na finanční krizi a nařizují „silnější provázání postupů odměňování s efektivním řízením rizik a dlouhodobým růstem hodnoty společnosti. Systémy

¹⁸ Odůvodnění vyhlášky ČNB č. 380/2010 sb., kterou se mění vyhláška č. 123/2007 Sb., ve znění vyhlášky č. 282/2008 Sb. [online] 2010 [cit. 2012-02-01] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlaskey/vyhlaskey_380_2010_oduvodneni.pdf

¹⁹ Odůvodnění vyhlášky ČNB č. 380/2010 sb., kterou se mění vyhláška č. 123/2007 Sb., ve znění vyhlášky č. 282/2008 Sb. [online] 2010 [cit. 2012-02-01] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlaskey/vyhlaskey_380_2010_oduvodneni.pdf

²⁰ Odůvodnění vyhlášky ČNB č. 89/2011 sb., kterou se mění vyhláška č. 123/2007 Sb., ve znění vyhlášky č. 282/2008 Sb. [online] 2010 [cit. 2012-02-01] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlaskey/vyhlaskey_89_2011_oduvodneni.pdf

²¹ Bauerová, J.: *Nejen banky čeká další vlna regulace*. bankovnictvi.ihned.cz. [online] 2009/10/19 [cit. 2012-02-01] Dostupné z WWW: <http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-38703210-nejen-banky-ceka-dalsi-vlna-regulace>

odměňování a řízení výkonu by neměly podněcovat k nadměrnému podstupování rizik, měly by přispívat k zamezení střetu zájmů a měly by zajistit, aby výplata odměn neohrozila kapitálovou přiměřenost dané finanční instituce.²² V případě nevhodného nastavení pravidel odměňování může orgán dohledu vyžadovat opatření vedoucí k nápravě nebo navýšení kapitálu nad povinnou minimální úroveň.

Dále CRD III obsahují navýšení kapitálových požadavků k obchodnímu portfoliu v případě zařazení sekuritizovaných a resekuritizovaných expozic a také kapitálových požadavků k tržnímu a specifickému riziku obchodního portfolia v případě použití interních modelů.²³

Účinnost CRD III týkající se oblasti odměňování byla stanovena od 1. 1. 2011, účinnost CRD III týkající se oblasti kapitálových požadavků k obchodnímu portfoliu, resekuritizaci a sekuritizaci od 31. 12. 2011.

1.3. BASEL II a český bankovní sektor

V této subkapitole je analyzován vývoj kapitálové přiměřenosti nejdříve celého českého bankovního sektoru, následně po skupinách dle velikosti (velké, střední a malé banky). Analýzu provedu pro období od 31. 12. 2008 do 30. 12. 2011, pro které jsou dostupná data na internetových stránkách ČNB a ve kterém byla regulatorní pravidla obsažená v BASEL II závaznými pro všechny určené subjekty.

1.3.1. BASEL II a české banky celkem a podle skupin bank

U vývoje kapitálové přiměřenosti celého českého bankovního sektoru lze konstatovat nárůst kapitálové přiměřenosti o 2,95 procentního bodu (p.b.) oproti začátku analyzovaného období na 15,27 %, který byl způsoben rychlejším nárůstem celkového kapitálu oproti kapitálovým požadavkům, a kapitálová přiměřenost je tedy na konci analyzovaného období o 7,27 p.b. výše než minimální kapitálová přiměřenost. V posledních třech čtvrtletích je ovšem kapitálová přiměřenost klesající (pokles o 0,7 p.b.). Je nutné konstatovat, že český bankovní sektor díky svému konzervativnímu zaměření na komerční bankovníctví vstupoval do krize

²² Dyntar, R.: *Kladivo na bankéře*. [online] Týdeník Euro 2010/12/20 [cit. 2012-02-01] Dostupné z WWW: <http://www.ey.com/CZ/cs/Newsroom/PR-activities/Articles/Our-articles>

²³ Odůvodnění vyhlášky ČNB č. 380/2010 sb., kterou se mění vyhláška č. 123/2007 Sb., ve znění vyhlášky č. 282/2008 Sb. [online] [cit. 2012-02-01] Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlasky/vyhlaska_380_2010_oduvodneni.pdf

s menším rizikem než banky investiční, o čemž taky svědčí převažující kapitálové požadavky k úvěrovému riziku v celkových kapitálových požadavcích.

Vzhledem k návaznosti na regulační pravidla BASEL III uvádím v uvedené tabulce také poměr rychle likvidních aktiv k aktivům celkem („Likvidní aktiva zahrnují pokladní hotovost a pohledávky vůči centrálním bankám, pohledávky vůči úvěrovým institucím a ostatním klientům splatné na požádání a dluhopisy vydané centrálními bankami a vládními institucemi“²⁴), kdy lze konstatovat nárůst tohoto ukazatele o 3,81 p.b. během daného období. Dále je třeba doplnit, že kapitál Tier 3 byl po celé dané období roven 0.

Tab. 1 Vývoj kapitálové přiměřenosti celého českého bankovního sektoru v mil. Kč

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.3.2011	30.6.2011	30.9.2011	31.12.2011
Kapitál celkem	230 852	264 736	289 351	294 345	304 581	303 334	303 510
1. Tier 1	219 859	237 595	263 421	266 285	280 016	281 103	281 992
2. Tier 2	32 105	37 954	35 293	36 765	30 583	31 220	30 667
3. Souhrnná výše odčitatelných položek (od součtu Tier 1 + Tier 2)	21 112	10 813	9 363	8 706	6 018	8 989	9 149
Kapitálové požadavky celkem	149 874	150 050	149 176	150 914	152 577	154 548	159 009
1. k úvěrovému riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	86,93%	87,93%	87,10%	86,88%	86,48%	86,64%	86,29%
2. k tržnímu riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	3,70%	2,24%	1,91%	2,12%	2,48%	2,46%	3,12%
3. k operačnímu riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	9,37%	9,82%	10,99%	11,00%	11,04%	10,91%	10,59%
Kapitálová přiměřenost (%)	12,32	14,11	15,52	15,6	15,97	15,7	15,27
Rychle likvidní aktiva/aktiva celkem (%)	23,06	25,31	26,1	28,11	28,07	27,26	26,87

Zdroj: ČNB – Souhrnné informace o finančním sektoru - Vybrané ukazatele obezřetného podnikání bank²⁵

Srovnání vývoje kapitálové přiměřenosti celého českého bankovního sektoru a skupin bank rozdělených dle velikosti lze shrnout do následujících bodů (vývoj kapitálové přiměřenosti dle skupin bank viz příloha č. 1):

²⁴ Metodické vysvětlivky k ukazatelům finančního zdraví dle ČNB. [online] [cit. 2012-02-05] Dostupné z WWW:

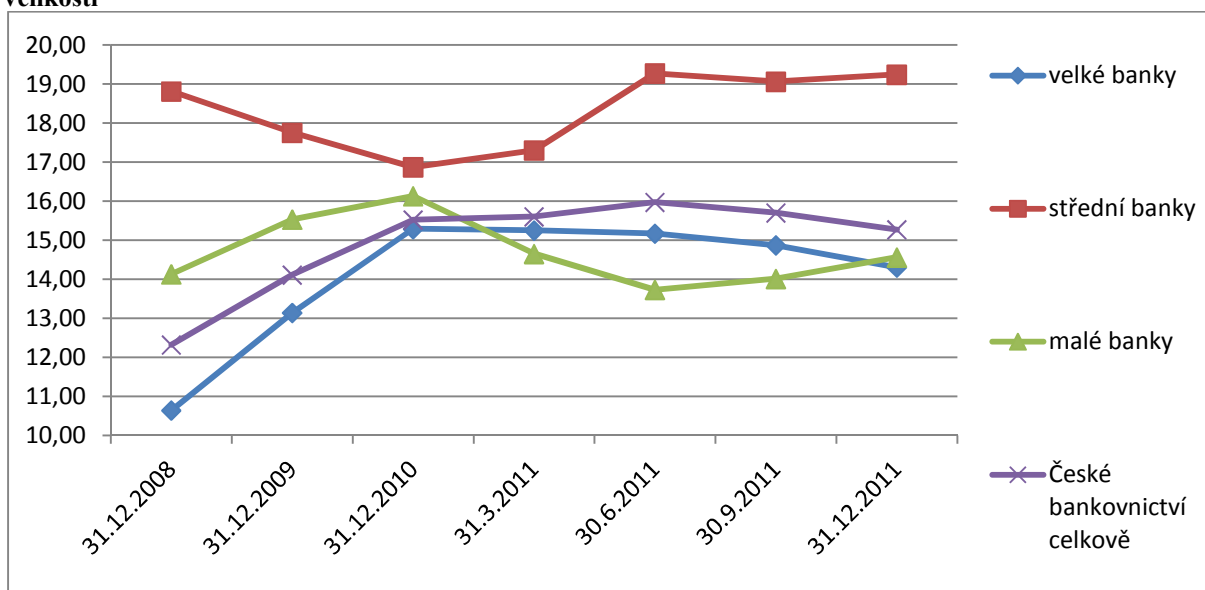
http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_zdravi/fsi_ukazatele_metodika.html

²⁵ [online] [cit. 2012-02-05] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab05.html

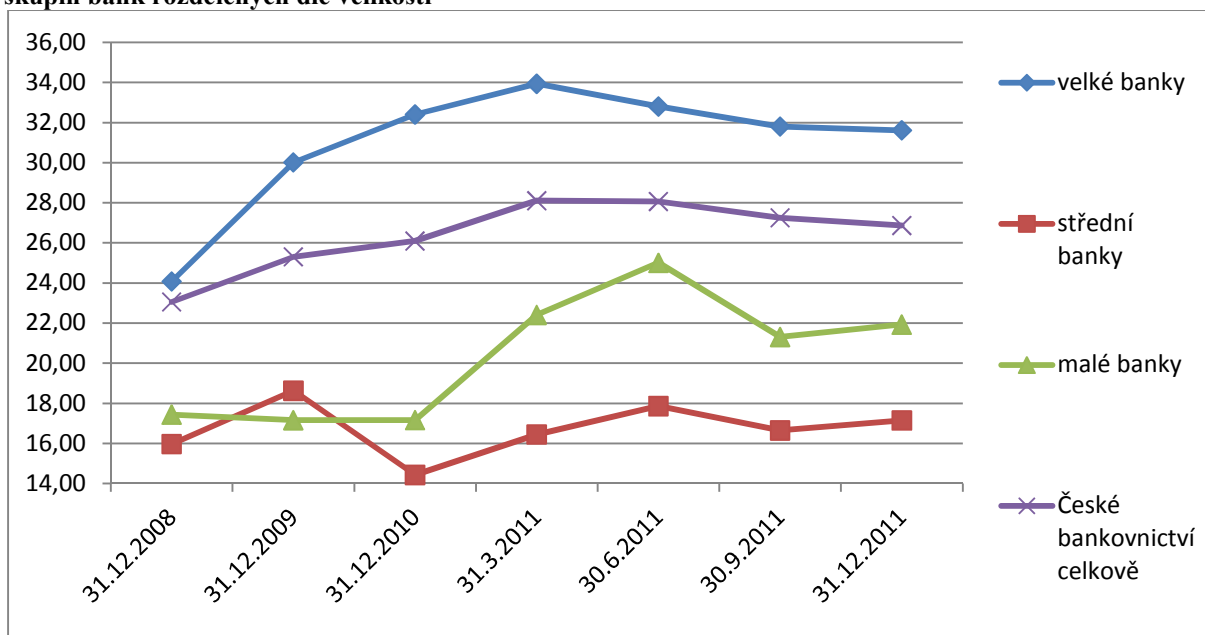
- a) Největší podíl na celkových kapitálových požadavcích tvoří kapitálové požadavky k úvěrovému riziku. Pro velké banky je podíl kapitálových požadavků k úvěrovému riziku nižší v daném období nejvíce o 1,46 p.b. oproti tomuto podílu celého českého bankovního sektoru. Dále lze po většinu tohoto daného období tvrdit, že podíl kapitálových požadavků k úvěrovému riziku roste s klesající velikostí bank, což by bylo možné vysvětlit rostoucím zaměřením na poskytování úvěrů s klesající velikostí bank.
- b) Kapitálové požadavky k tržním rizikům tvoří naopak nejmenší podíl k celkovým rizikům, přičemž malé banky mají tento podíl po většinu daného období (mimo posledního čtvrtletí) nejvyšší, dále následují velké a střední banky (u středních bank se tento podíl pohybuje po celé dané období pod tímto podílem celého českého bankovníctví).
- c) Podíl kapitálových požadavků k operačnímu riziku se pohybuje u bankovních skupin rozdělených dle velikosti v rozmezí 5,3% až 11,89%, přičemž pro velké banky platí, že podíl se pohybuje po celé dané období nad tímto podílem celého českého bankovníctví, nejvýše o 0,89 p.b.. Dále je možno tvrdit, že s klesající velikostí banky dochází také k poklesu podílu kapitálových požadavků k operačnímu riziku.
- d) Pro srovnání vývoje kapitálové přiměřenosti byl z důvodu větší názornosti přiložen graf 1 (na další straně). Z něho lze jasně pozorovat, že kapitálová přiměřenost středních bank se po celé dané období pohybovala nad kapitálovou přiměřeností celého českého bankovního sektoru, nejméně o 1,35 p.b.. Naopak velké banky mají ukazatel kapitálové přiměřenosti po celé dané období pod kapitálovou přiměřeností celého českého bankovního sektoru, nejnižší o 1,68 p.b. na začátku daného období. Nejzajímavější vývoj proběhl u vývoje kapitálové přiměřenosti malých bank, které na začátku daného období vykazovaly kapitálovou přiměřenost nad kapitálovou přiměřeností celého českého bankovníctví, ale v posledních fázích daného období se dostali na nejnižší úroveň kapitálové přiměřenosti, přičemž v posledním čtvrtletí si tuto pozici vyměnili s velkými bankami.
- e) Komentář k vývoji podílu rychle likvidních aktiv (viz graf 2 na další straně) je omezen na konstatování, že tento poměr vykazují nejvyšší velké banky, dále následují malé a střední banky. K vývoji a k možnému vysvětlení vývoje tohoto ukazatele se autor vrátí v části zabývající se analýzou vybraných českých bank.

Graf 1 Vývoj kapitálové přiměřenosti celého českého bankovního sektoru a skupin bank rozdělených dle velikosti

Zdroj: Vlastní zpracování informací z „ČNB – Souhrnné informace o finančním sektoru - Vybrané ukazatele podle skupin bank“²⁶

Graf 2 Vývoj podílu rychle likvidních aktiv na celkových aktivech celého českého bankovního sektoru a skupin bank rozdělených dle velikosti

Zdroj: Vlastní zpracování informací z „ČNB – Souhrnné informace o finančním sektoru - Vybrané ukazatele podle skupin bank“²⁷

²⁶ [online] [cit. 2012/02/11] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab06.html

²⁷ [online] [cit. 2012/02/11] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab06.html

1.4. Nedostatky BASEL II

V této subkapitole jsou uvedeny a zanalyzovány nedostatky, které jsou vytýkány regulačním pravidlům obsaženým v BASEL II.

1.4.1. BASEL II a procyklický dopad

Nedostatkem, který se nejvíce objevuje v souvislosti s regulačními pravidly BASEL II, je jejich procykličnost resp. jejich tendence k zesilování úvěrového cyklu. „Procykličností finančního systému se rozumí jeho schopnost zesílit kolísání ekonomické aktivity v průběhu hospodářského cyklu prostřednictvím procyklického charakteru poskytování úvěrů a dalších aktivit finančních institucí.“²⁸

Stanovení výše kapitálových požadavků v pokročilých přístupech závisí mimo jiné na pravděpodobnosti selhání protistrany, která roste v období krize, a tudíž dochází k nárůstu kapitálových požadavků a naopak k jejich snižování v období růstu, kdy klesá pravděpodobnost selhání protistrany. Současně se během fází růstu zvyšuje také hodnota aktiv bank a jejich kapitálu a během recese jejich hodnota naopak klesá. V důsledku nižších kapitálových požadavků ve fázích růstu banky poskytují ochotněji úvěry i rizikovějším projektům a naopak v době recese půjčují neochotně, přičemž právě v období recese jsou finanční potřeby firem výraznější. Takovýto vývoj úvěrové ochoty bank přispívá k zvýraznění ekonomického cyklu.²⁹

1.4.2. BASEL II a regulace likvidity

V úvodu byla zmíněna nedostatečná likvidní vybavenost bank, která vedla k rozšíření a zhoršení průběhu finanční krize. Konkrétním příkladem nedostatku likvidity a vlivu tohoto nedostatku z počáteční fáze finanční krize je Lehman Brothers, kdy „důvodem úpadku v září 2008 byl v poslední fázi nedostatek hotovosti k úhradě splatných závazků a neochota ostatních bank Lehman Brothers hotovost půjčit“³⁰.

²⁸ Frait, J. – Komárková, Z.: *Nástroje pro utlumení výkyvů v úvěrové dynamice v průběhu hospodářského cyklu*. Tematický článek v rámci Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009. [online] ČNB, Praha 2009. [cit. 2012-02-20] Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_clanek_1.pdf

²⁹ Singer, M.: *Kam směřuje bankovní regulace: názor ČNB*. [online] KPMG, Praha 2010. [cit. 2012-02-20] Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Singer_20101109_KPMG.pdf

³⁰ Černý, J.: *Jaké změny hrozí z Basileje*. [online] bankovníctví.ihned.cz 2010/12/10 [cit. 2012-02-20] Dostupné z WWW <http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-48497590-jake-zmeny-hrozi-z-basileje>

To je také další nedostatek, který je vytýkán regulačním pravidlům BASEL II, kdy rizika likvidity řady velkých bank, jež byly a jsou závislé na financování prostřednictvím finančních trhů (na rozdíl od financování pomocí vkladů), nebyla dostatečně regulována.

1.4.3. BASEL II a cizí kapitál

Požadavky, obsažené v BASEL II, zaměřené na regulační kapitál nedostatečně omezují motivaci ke zvyšování poměru cizích zdrojů k celkové bilanční sumě (tzv. leverage ratio), což bylo již v úvodu zmíněno jako jeden z důvodů ničivých důsledků finanční krize. Finanční instituce se snažily pomocí tohoto vyššího poměru (tj. pomocí vyššího zadlužení) zvýšit pákový efekt a tím zvýšit zisk z kapitálu.

1.4.4. Ostatní nedostatky BASEL II

Dalším nedostatkem, který je vytýkán regulačním pravidlům BASEL II je jejich přílišná složitost (viz pokročilé přístupy k úvěrovému a operačnímu riziku atd.), která následně vede k podcenění rozměru úvěrového rizika vlivem přílišného spoléhání na statistické modely měření rizik ze strany bank a ze strany orgánů bankovního dohledu k nesprávnému ocenění podstupovaných rizik v rámci druhého pilíře BASEL II (2. pilíř – proces dohledu).

Dále je BASEL II vytýkáno využití externích ratingů u standardizovaného přístupu pro stanovení kapitálového požadavku k úvěrovému riziku vzhledem k otázce jejich důvěryhodnosti. Celková spolehlivost ratingů se stala jedním z hlavních témat diskuzí o příčinách hypotéční krize v USA, která předcházela finanční krizi. Ukázalo se, že hodnocení ratingových agentur nebylo vždy zcela správné a ratingové agentury byly označeny za spoluviníky současné finanční krize.

2. BASEL III

Základní publikace BIS obsahující nová regulatorní pravidla BASEL III, o kterých bylo hovořeno v úvodní části³¹, byly vydány 16. 12. 2010 resp. 1. 6. 2011 (došlo k menší úpravě určení výše kapitálové požadavku úvěrového rizika protistrany pro bilaterální obchody). Tyto základní publikace jsou využity pro vysvětlení a analýzu hlavních změn, která přináší regulatorní pravidla BASEL III v druhé kapitole diplomové práce.

2.1. Hlavní změny obsažené v BASEL III

V předchozí subkapitole 1.4. byly vyjmenovány slabé stránky regulatorních předpisů BASEL II, které vlivem krizového vývoje nabyly větších rozměrů. Regulatorní předpisy BASEL III se snaží svými změnami reagovat na tyto slabé stránky a zároveň zohlednit krizový vývoj a využít jej k ponaučení pro příští vývoj. Cílem reformy regulatorních pravidel je zvýšit a zlepšit odolnost bankovního sektoru vůči otřesům finančního sektoru a hospodářství nezávisle na jejich původu a tím také zmírnit nebezpečí přenosu problému finančního sektoru na reálné hospodářství³².

Zároveň byl BCBS při tvorbě nových regulatorních pravidel vystaven problému protichůdných efektů, které mohou přinést vyšší požadavky na kapitál. Na jedné straně vyšší požadavky na kapitál zvyšují potenciál pro absorbování vzniklých ztrát a s tím spojenou vyšší stabilitu finančního sektoru, na druhé straně může požadavek na vyšší alokaci kapitálu do regulatorního kapitálu znamenat omezení nabídky úvěrů, jež jsou nutné pro pokrizové zotavení, a tím pádem toto zotavení zpomalit. Tento problém byl vyřešen pomocí postupného zavádění nových pravidel. Regulatorní pravidla BASEL III by měla být do konce roku 2012 implementována do národních zákonů tak, aby od 1. ledna 2013 mohla vstoupit v platnost, přičemž úplná platnost regulatorních pravidel BASEL III je díky přechodným obdobím plánována nejpozději od 1. ledna 2019. Takovéto postupné zavádění pomocí přechodných období má finančním institucím umožnit ve světle přísnějších požadavků získat dodatečný potřebný kapitál.

³¹ BCBS: *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. BIS, Basel, Switzerland, 2011.

BCBS: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. BIS, Basel, Switzerland, 2011.

³² BCBS: *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 1

Regulatorní pravidla BASEL III obsahují velké množství předpisů, jejichž cílem je posílení kvality, kvantity a flexibility regulatorního vlastního kapitálu, snížení cykličnosti kapitálových požadavků, zpřísnění kapitálových požadavků pro některá riziková aktiva, zintenzivnění dohledu z hlediska finančního sektoru významných institucí a také mezinárodní standardy likvidity.

Některé předpisy, jmenovitě standardy likvidity (Liquidity Coverage Ratio - LCR a Net Stable Funding Ratio - NSFR) a podíl cizích zdrojů k celkové bilanční sumě (Leverage Ratio - LR), byly použity v rámci regulatorních pravidel úplně poprvé. Vzhledem k nezkušenosti a neznalosti vlastností těchto předpisů byly stanoveny pozorovací fáze a termíny prověření funkčnosti.

Mimo výše zmíněné novinky obsahují regulatorní předpisy BASEL III také dva tzv. „kapitálové polštáře“:

- Bezpečnostní polštář³³
- Proticyklický polštář³⁴

Další novinkou je zohlednění systémově důležitých finančních institucí (SIFIs)³⁵, jejichž schopnost absorbovat ztráty by měla být posílena pomocí dodatečného kapitálového požadavku. Tato oblast ještě není zcela zpracována. Stejně tak ani o regulatorních pravidlech BASEL III nelze říct, že již dnes existují ve své finální podobě. Vzhledem k předpokládané finální účinnosti od 1. 1. 2019 lze předpokládat řadu úprav.

Hlavní změny obsažené v regulatorních pravidlech BASEL III víceméně odpovídají nedostatkům, které jsou vytýkány regulatorním pravidlům BASEL II (viz subkapitola 1.4.). Změny lze shrnout do těchto oblastí:

- Zvýšení kvality a kvantity vlastního kapitálu – zjednodušení struktury a posílení významu původního kapitálu Tier 1
- Snížení procykličnosti regulatorních pravidel – Proticyklický polštář
- Regulace likvidity - Liquidity Coverage Ratio a Net Stable Funding Ratio
- Snížení podílu cizího kapitálu - Leverage Ratio
- Rozšíření krytí rizik a snížení závislosti na externím ratingu
- Zohlednění institucí SIFIs

³³ Capital Conservation Buffer

³⁴ Countercyclical Buffer

³⁵ SIFIs – Systemically Important Financial Institutions

V následujících subkapitolách jsou podrobně rozebrány jednotlivé oblasti, ve kterých došlo ke změnám v regulačních pravidlech, a také jsou zanalyzovány možné dopady těchto změn.

2.2. BASEL III a vlastní kapitál

Přepracování definice regulačního vlastního kapitálu je klíčovou oblastí regulačních pravidel BASEL III. Cílem je zlepšení kvality a kvantity regulačního vlastního kapitálu bank, stejně jako jeho jednotné a transparentní stanovení.

Na úvod připomenutí funkce regulatorního vlastního kapitálu:

- Slouží k vyrovnání ztrát vzniklých v průběhu bankovní činnosti (going concern) a k uspokojení nároků věřitelů v případě insolvence (gone concern).
- Slouží k omezení podstupovaného rizika pomocí daného minimálního podílu mezi podstupovaným rizikem a k dispozici joucím vlastním kapitálem (kapitálová přiměřenost).

Před krizí bylo možné pozorovat nárůst hybridního kapitálu na celkové sumě regulatorního kapitálu. Jako hybridní kapitál jsou označovány takové kapitálové instrumenty, které v sobě kombinují znaky vlastního a cizího kapitálu. Důvodů pro tento nárůst bylo více, ale nejvýznamnějším důvodem bylo jednodušší a výhodnější získání kapitálu. Některé tyto instrumenty vykazovaly ovšem slabé stránky, jako například omezená možnost s tímto kapitálem disponovat nebo zakomponované výpovědní právo znamenající pro poskytovatele kapitálu možnost získat kapitál nazpět pro banku v nevhodnou dobu. Mimo to aktivní strana bilance bank obsahovala položky s pochybnou hodnotou, jako např. goodwill nebo jiný nemateriální majetek. Během krize vedlo výše zmíněné složení kapitálu k tomu, že řada institucí se nebyla schopná vyrovnat se ztrátami, která krize vyvolala, ačkoliv formálně splňovaly minimální kapitálovou přiměřenost, což si vyžádalo státní zásahy potřebné ke stabilizaci dotčených institucí a také celého finančního trhu.³⁶

S těmito poznatky přistupoval BCBS k reformám definice regulatorního vlastního kapitálu a zároveň stál před již zmíněným problémem, jak neomezit vlivem snížení úvěrové nabídky pokrízové zotavování. Tento problém byl vyřešen postupným zaváděním nových kapitálových požadavků a polštářů (přesný harmonogram je uveden v následujících částech po objasnění nových požadavků).

³⁶ Deutsche Bundesbank: *Basel III – Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011. Str. 8.

2.2.1. Kvalita regulatorního vlastního kapitálu dle BASEL III

Podstatnou část reforem regulatorního vlastního kapitálu tvoří zvýšení kvality regulatorního vlastního kapitálu, a to především přidělením vyšší váhy tzv. původnímu kapitálu (Core Tier 1; také Common Equity Tier 1; v německém jazyce „hartes“ Kernkapital). K započtení do kapitálu Core Tier 1, je nutné splnit 14 kritérií³⁷, které mají ověřit skutečnou schopnost kapitálu absorbovat ztráty a zároveň také jeho trvalost.

Tab. 2 Struktura kapitálu dle BASEL II

Tier 1 (původní kapitál)	základ. kapitál + rezervní fondy + nerozdělený zisk (+ hybridy jako „non-core“ kapitál) – nehmot. majetek
Tier 2 (dodatkový kapitál)	podřízený dluh A (přijatý termínovaný dluh se lhůtou splatnosti nad 5 let) – odečitatelné položky
Tier 3 (kapitál na pokrytí tržních rizik)	podřízený dluh B (přijatý podřízený dluh se lhůtou splatnosti od 2 do 5 let)

Zdroj: Laušmanová, M.: *Basel III - Požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor*. Česká spořitelna, Praha 2010.

Pro instituce, které mají právní formu akciové společnosti, bude jako kapitál Core Tier 1 po splnění 14 kritérií uznána pouze hodnota vydaných akcií, emisní ážio, rezervní fondy a nerozdělený zisk. U institucí nemajících právní formu akciové společnosti (např. družstevní záložny) by zaměření na akcie znamenalo, že by kapitál Core Tier 1 byl tvořen jen rezervními fondy a nerozděleným ziskem. Tento problém byl vyřešen dohodou, že tyto instituce si mohou do kapitálu Core Tier 1 započíst pro ně typické instrumenty, které tvoří základní kapitál. Tyto instrumenty institucí, nemajících právní formu akciové společnosti, mohou být započteny do kapitálu Core Tier 1 až po splnění výše zmíněných 14 kritérií.³⁸

Vedle kapitálu Core Tier 1 BCBS umožnil započíst do základního kapitálu tzv. doplňkový původní kapitál (Non-core Tier 1; také Additional Tier 1 capital; v německém jazyce hybrides Kernkapital; dříve hybridní původní kapitál). Kapitál Non-core Tier 1 je možné započíst v menším rozsahu než tomu bylo v BASEL II a dle BASEL III musí splňovat 14 kritérií pro započtení kapitálu Non-core Tier 1.³⁹ Kapitál Non-core Tier 1 odpovídá v BASEL II využívanému neinovativnímu hybridnímu kapitálu. Inovativní hybridní kapitál nebude v BASEL III započítáván do regulatorního vlastního kapitálu. Kapitál Tier 1 jako celek (Core i Non-core) tvoří společně jádro kapitálového vybavení institucí, které v plné míře absorbují vzniklé ztráty a zabrání insolvenční (tzv. going concern capital).

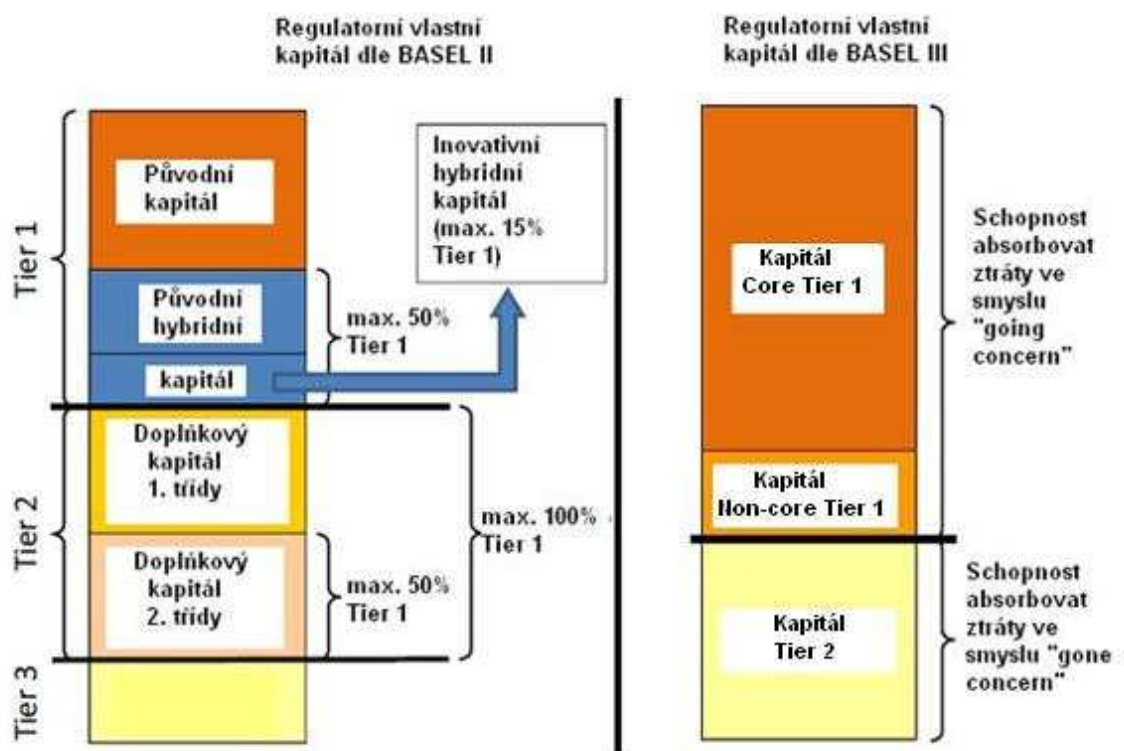
³⁷ Viz příloha č. 2

³⁸ Deutsche Bundesbank: *Basel III – Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011.Str. 9.

³⁹ Viz příloha č. 3

Dalším krokem BCBS v oblasti zkvalitnění regulatorního vlastního kapitálu bylo zpřísnění struktury kapitálu Tier 2 tak, že dělení kapitálu Tier 2 na první a druhou třídu bylo zrušeno a dle BASEL III zůstává jen jedna kategorie kapitálu Tier 2, který slouží k uspokojení nároků věřitelů v případě insolvence (gone concern capital). Pro započtení do kapitálu Tier 2 musí být splněno 9 kritérií pro kapitál Tier 2.⁴⁰ Kapitál Tier 3 v současné době využívaný ke krytí tržních rizik zcela odpadá v nové struktuře regulatorního vlastního kapitálu.⁴¹

Schéma 1 Změny ve složení regulatorního vlastního kapitálu

Zdroj: Deutsche Bundesbank: *Basel III – Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011.

Ke změnám týkajícím se regulatorního vlastního kapitálu došlo také v oblasti odečitatelných položek. Hodnota goodwill a jiného nemateriálního majetku nebude dle BASEL III započtena do regulatorního vlastního kapitálu vůbec. Nekonsolidované podíly v rámci finančního sektoru budou odečteny, jestliže překračují prahovou hodnotu, která je tvořena 10% základního kapitálu instituce, na které má finanční instituce účast.

⁴⁰ Viz příloha č. 4

⁴¹ Deutsche Bundesbank: *Basel III – Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011. Str. 10.

2.2.2. Bezpečnostní polštář - Capital Conservation Buffer

V souvislosti s regulatorními předpisy a kapitálovou přiměřeností se lze setkat s tzv. regulatorním paradoxem, který poukazuje na skutečnost, že vyšší kapitálové požadavky v době krize stejně nemohou být využity k zmírnění rizika, jelikož jejich nedodržení povede k uvalení sankcím orgánem dohledu až k odebrání licence.⁴²

K řešení regulatorního paradoxu má přispět zavedení tzv. bezpečnostního polštáře, který finančním institucím ukládá povinnost v „dobrých časech“ vytvořit kapitálový polštář, který má tvořit 2,5% rizikově vážených aktiv (RVA) a musí být tvořen kapitálem Core Tier 1. Bezpečnostní polštář může být ale částečně či úplně rozpuštěn z důvodu pokrytí ztrát a finanční instituce můžou dále bez omezení pokračovat ve své činnosti.

Využití možnosti rozpuštění bezpečnostního polštáře ke krytí ztrát bude ovšem pro finanční instituci znamenat omezení vyplácení zisku popř. jiných plateb (viz tab. 3).

Tab. 3 Využití bezpečnostního polštáře a omezení vyplácení zisku

Podíl bezpečnostního polštáře na podílu kapitálu Core Tier 1	Omezení vyplácení zisku (v procentech ze zisku)
$\leq 0,625\%$	100%
$> 0,625 \text{ a } \leq 1,25\%$	80%
$> 1,25 \text{ a } \leq 1,875\%$	60%
$> 1,875 \text{ a } \leq 2,5\%$	40%
$> 2,5$	0%

Zdroj: Deutsche Bundesbank: *Basel III –Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011.

Mimo řešení regulatorního paradoxu byl koncept bezpečnostního polštáře vytvořen také za účelem omezení v krizi pozorované praxi, kdy finanční instituce i přes ztráty nadále vyplácely dividendy a tím vyčerpávali své úspory, aby demonstrovali svou zdánlivou finanční sílu.⁴³

Povinnost tvorby bezpečnostního polštáře bude zaváděna postupně po 0,625% RVA od 1. 1. 2016, přičemž od 1. 1. 2019 by měl být platný v kompletní podobě.

⁴² Deutsche Bundesbank: *Basel III –Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011. Str. 7

⁴³ Deutsche Bundesbank: *Basel III –Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011. Str. 8

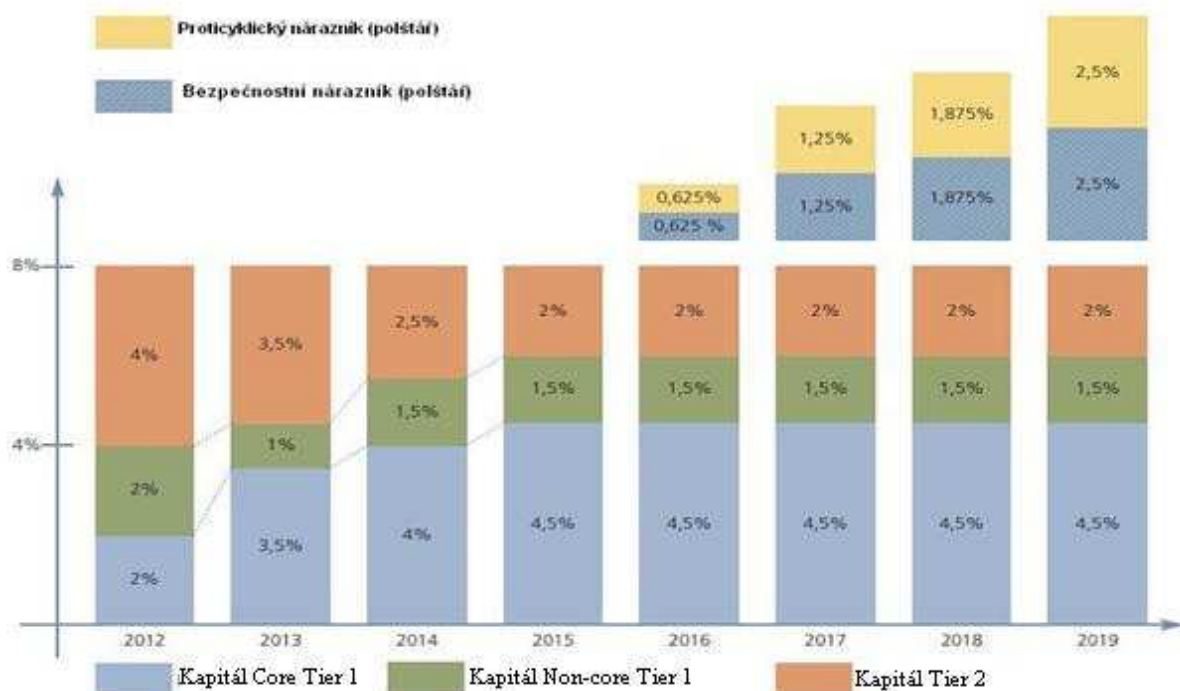
2.2.3. Kvantita regulatorního vlastního kapitálu dle BASEL III

Regulatorní pravidla BASEL III povedou k značnému zvýšení kvantity regulatorního vlastního kapitálu, především kapitálu Core Tier 1. Podíl kapitálu Core Tier 1 dle regulatorních pravidel BASEL II činí nyní minimálně 2% RVA. Dle BASEL III je plánováno postupné zvýšení tohoto podílu do roku 2015 na 4,5% RVA, včetně bezpečnostního a proticyklického polštáře až na 9,5% RVA. Minimální podíl Tier 1 jako celku se zvýší na 6% RVA, z čehož může být 1,5 p.b. tvořeno kapitálem Non-core Tier 1.

Kapitál Tier 2 ztrácí na významu a dle regulatorních pravidel BASEL III má tvořit jen 2% RVA. Požadavek na minimální podíl regulatorního vlastního kapitálu zůstává na 8%, vlivem bezpečnostního a proticyklického polštáře se však zvyšuje až na 13%. Tyto minimální kvóty jednotlivých složek nahrazují v BASEL II udávané horní hranice (např. Tier 2 může tvořit maximálně 100% Tier 1), které se v BASEL III již nevyskytují.

Toto značné zvýšení kvantity regulatorního vlastního kapitálu nebude provedeno najednou, nýbrž postupně až do roku finálního stavu v roce 2019 – viz schéma 2. Koncept proticyklického polštáře je vysvětlen v následující subkapitole.

Schéma 2 Vývoj zvyšování kvantity regulatorního vlastního kapitálu

Zdroj: Deutsche Bundesbank: *Basel III – Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011.

2.3. BASEL III a proticyklický polštář

BCBS reagoval na nedostatky v oblasti proticykličnosti vytýkané BASEL II zavedením konceptu proticyklického polštáře, který ukládá, stejně jako v předchozí části zmíněný bezpečnostní polštář, finančním institucím vytvořit nad minimální podíl regulatorního vlastního kapitálu 8% kapitálový polštář ve výši až 2,5%.

Cíl proticyklického polštáře je stejný jako bezpečnostního polštáře, tj. v krizových časech přispět k pokrytí vzniklých ztrát. Přes tento stejný cíl obou kapitálových polštářů je ovšem pouze proticyklický nárazník polštář skutečně proticyklický.

Zavedení proticyklického polštáře má zamezit nadměrnému nárůstu objemu úvěru v obdobích růstu, který může v obdobích recese působit destabilizačně a ekonomický pokles ještě více prohloubit. Tento dodatečný kapitálový polštář má v období ekonomické konjunktury brzdit úvěrování a tím také zabraňovat tvorbě spekulacních bublin. V pozdějších obdobích poklesu má proticyklický polštář naopak zabránit snížení objemu poskytnutých úvěrů.

Vytvoření proticyklického polštáře nařídí orgán dohledu v případě nadměrného růstu objemu úvěrů popř. při překročení jiných indikátorů, které mohou znamenat zvýšení systémového rizika. V závislosti na odhadu možného rizika může orgán dohledu nařídít tvorbu proticyklického polštáře až do výše 2,5% RVA. Finanční instituce musí splnit toto nařízení pomocí kapitálu Core Tier 1 popř. jiného kapitálu, který zaručuje plnou absorpci ztrát. BCBS v dnešní době zkoumá, který jiný kapitál mimo kapitál Core Tier 1 by mohl tuto podmínku splnit. Do zveřejnění dalších relevantních předpisů se považuje kapitál Core Tier 1 jako jediný možný pro tvorbu proticyklického polštáře. Nařízení vytvořit proticyklický polštář nemusejí finanční instituce splnit bezprostředně po oznámení, ale do 12 měsíců.⁴⁴

Proticyklický polštář, stejně jako bezpečnostní, bude zaváděn postupně po 0,625% RVA od 1. 1. 2016, přičemž od 1. 1. 2019 by měl být platný v kompletní podobě. To ovšem nevylučuje možnost, že orgán dohledu v případě nadměrného růstu úvěrů může požadovat vytvoření kapitálového polštáře v plné výši již před rokem 2019.

⁴⁴ Deutsche Bundesbank: *Basel III – Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011. Str. 25

2.4. BASEL III a regulace likvidity

Změny v oblasti regulace likvidity tvoří v regulatorních pravidlech BASEL III po reformách týkajících se regulatorního vlastního kapitálu druhou nejvýznamnější oblast. V minulosti nebyla likvidní rizika resp. rizika nelikvidity vzhledem k jejich specifickým charakteristikám (vzájemná závislost s jinými druhy rizika, specifická možnost refinancování u centrální banky, mezibankovní trh) považována za samostatný druh rizika. Podle toho byla riziku nelikvidity z pohledu bankovního dohledu přiřazena podřadná role, která se omezila na kvalitativní předpisy Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations.⁴⁵

V počátečních fázích finanční krize bylo mnoho finančních institucí přes jejich dostatečnou kapitálovou vybavenost vystaveno těžkostem, jelikož nebyly schopné řídit jejich likvidní situaci. Průběh finanční krize ukázal, jak je likvidita důležitá pro funkčnost finančního trhu a bankovního sektoru. Před vypuknutím krize bylo možné likviditu doplnit rychle a bez větších nákladů. Po rychlé změně podmínek na trhu vlivem krizového vývoje bylo až udivující, jak rychle toky likvidních prostředků vyschly a jak dlouho fáze nelikvidity může trvat. Centrální banky musely doplňovat chybějící likviditu, aby zajistily funkčnost finančního sektoru i jednotlivých institucí.⁴⁶

V návaznosti na krizový vývoj a nedostatky v řízení likvidity zveřejnil BCBS v roce 2008 Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision⁴⁷, které měly přispět k zvýšení úrovně řízení likvidity. Jako zintenzivnění těchto zásad byly v regulatorních předpisech BASEL III představeny dva standardy minimálního likvidního vybavení, které se zaměřují na dva rozdílné, ale vzájemně se doplňující cíle.

Prvním cílem je zvýšení krátkodobé odolnosti likvidního rizikového profilu dané finanční instituce pomocí dostatečné vybavenosti rychle likvidními aktivy, které by umožnily přestát závažnou, jeden měsíc trvající stresovou situaci. K tomuto účelu vyvinul BCBS ukazatel krytí likviditou LCR.

Druhým cílem je zvýšení odolnosti likvidního rizikového profilu v delším časovém horizontu. Ke splnění tohoto cíle BCBS představil ukazatel čistého stabilního financování

⁴⁵ BCBS: *Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations*. Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, 2000.

⁴⁶ BCBS: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 1

⁴⁷ BCBS: *Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision*. Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, 2008.

(Net Stable Funding Ratio – NSFR), který by měl pro finanční instituce představovat stimul financovat dlouhodobé investice resp. obchody ze stabilních, nerizikových zdrojů likvidity.

Ukazatele budou zaváděny postupně, LCR by měl vstoupit v platnost od 1. 1. 2015, NSFR od 1. 1. 2018.

2.4.1. Ukazatel LCR

Tento ukazatel navazuje na výše zmiňované Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision z roku 2008 a konkretizuje kvalitativní principy v těchto zásadách. Cílem tohoto ukazatele je zajistit, že finanční instituce budou disponovat přiměřenou zásobou vysoce kvalitních likvidních aktiv, které mohou být přeměněny do hotových peněz v případě potřeby likvidity v podmínkách od orgánu dohledu definovaného stresového scénáře. Takovýto stav likvidních aktiv by měl bankám umožnit přečkat 30 kalendářních dnů stresového scénáře. V tomto časovém horizontu by mělo být vedení finanční instituce popř. orgán dohledu schopno odstranit vzniklou stresovou situaci.⁴⁸

LCR bylo od BCBS definováno v následující podobě:

$$LCR = \frac{\text{Vysoce kvalitní likvidní aktiva}}{\text{Čistý odliv likvidity během 30 kalendářních dnů v podmínkách stresového scénáře}} \geq 100\% \quad ^{49}$$

Dle BCBS jsou vysoce kvalitní likvidní aktiva taková aktiva, která mohou být bez dalšího a neprodleně přeměněna do volných peněžních prostředků, a to bez nebo jen s nepatrnou ztrátou hodnoty, a vyznačují se následujícími charakteristikami (1. – 4. – základní charakteristiky, 5 – 8 charakteristiky trhu, na kterém se aktivum vyskytuje):

1. Nepatrné úvěrové a tržní riziko
2. Jednoduché a jisté ocenění
3. Nízká korelace s aktivy zatíženými rizikem
4. Kótovaná na významném a uznávaném burzovním trhu
5. Aktivní a dostatečně velký trh
6. Přítomnost angažovaného market makera
7. Nízká koncentrace trhu
8. Upřednostňování vysoce kvalitních likvidních aktiv trhem⁵⁰

⁴⁸ Deutsche Bundesbank: *Basel III – Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011. Str. 31

⁴⁹ BCBS: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 3

⁵⁰ BCBS: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 5

Vysoce kvalitní likvidní aktiva se dále dělí na aktiva prvního a druhého stupně. Aktiva prvního stupně zahrnují vedle hotovosti a rezerv u centrálních bank již jen některé vysoce kvalitní dluhopisy, především států či veřejnoprávních institucí, přičemž tyto dluhopisy musí vykazovat rizikovou váhu 0%.

Aktiva druhého stupně mohou tvořit nejvýše 40% celkových vysoce kvalitních likvidních aktiv a zahrnují dluhopisy států či veřejnoprávních institucí, které vykazují rizikovou váhu 20%, a podnikové a kryté dluhopisy s minimálním ratingem AA -. Stav aktiv druhého stupně je do celkového stavu vysoce kvalitních likvidních aktiv započten po vynásobení parametrem 85%.⁵¹

Čistý odliv likvidity určí se pomocí vzorce:

$$\begin{aligned} & \text{Čistý odliv likvidity během 30 kalendářních dnů v podmínkách stresového scénáře} \\ & = \text{Odliv likvidity} - \min(\text{příliv likvidity}; 75\% \text{ odlivu likvidity}) \end{aligned} \quad ^{52}$$

Odliv likvidity se zjistí vynásobením daných kategorií závazků banky danými procentními podíly, které představují předpokládaný podíl čerpání v stresové situaci. Příliv likvidity se zjistí vynásobením daných kategorií pohledávek banky danými procentními podíly, které představují předpokládaný příliv likvidity. Pro dané kategorie a dané podíly viz příloha č. 5.

Stresový scénář pro tento ukazatel v sobě obsahuje rozsáhle rozšířený tržní šok, který vyvolá následující následky:

- a. Odliv části vkladů soukromých osob.
- b. Částečnou ztrátu možnosti nezajištěného krátkodobého refinancování na kapitálovém trhu.
- c. Částečnou ztrátu možnosti zajištěného krátkodobého financování.
- d. Dodatečné smluvní odlivy likvidity v následku snížení ratingu dané banky o tři a více stupně.
- e. Zvýšení tržní volatility, což bude mít vliv na kvalitu zajištění nebo na potenciální budoucí hodnoty derivátových pozic, a za následek vyšší srážky z hodnoty zajištění nebo vyšší potřebu dodatečného zajištění.
- f. Neplánované čerpání příslibených, ale nevyužitých kreditních a likvidních facilit, které finanční instituce příslibila klientům.

⁵¹ BCBS: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 9

⁵² BCBS: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 5

- g. Potenciální nutnost splatit dluhy nebo jiné smluvně neřízené závazky banky za účelem snížení reputačního rizika.⁵³

2.4.2. Ukazatel NSFR

Cílem tohoto ukazatele je omezit nepřiměřenou závislost finančních institucí na krátkodobém refinancování a naopak zvýšit střednědobé resp. dlouhodobé, tj. omezit časovou inkongruenci mezi aktivní a pasivní stranou bilance finanční instituce.

NSFR bylo od BCBS definováno v následující podobě:

$$NSFR = \frac{\text{Použitelné stabilní zdroje (Zdroje)}}{\text{Požadované stabilní zdroje (Užití)}} \geq 100\%^{54}$$

Použitelné stabilní zdroje jsou definovány jako suma podle splatnosti vážených pasivních zdrojů finanční instituce. Mezi tyto pasivní zdroje se řadí:

- a. Vlastní kapitál
- b. Přednostní akcie s minimální splatností jeden rok
- c. Závazky s minimální splatností jeden rok
- d. Závazky s minimální splatností menší než jeden rok, u kterých lze předpokládat možné prodloužení splatnosti v podmínkách stresového scénáře.⁵⁵

Výsledná suma stabilních zdrojů se zjistí jako násobek účetní hodnoty dané kategorie a váhy dané kategorie.

Požadované finanční zdroje jsou definovány jako suma podle splatnosti vážených aktiv finanční instituce. Postup k určení dané sumy je stejný jako u stabilních zdrojů. Pro konkrétní kategorie a váhy viz příloha č. 6.

Jednou z funkcí finanční instituce je transformace z hlediska splatnosti. Aby toto nebylo ukazatelem NSFR zcela omezeno a aby finančním institucím byl ponechán prostor ke splnění této funkce, byly zavedeny zmiňované váhy. Ty však ještě nejsou ve finální podobě a vzhledem ke konečnému zavedení NSFR od 1. 1. 2018 může dojít k jejich změně.

⁵³ BCBS: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 4

⁵⁴ BCBS: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 25

⁵⁵ BCBS: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 26

2.5. BASEL III a ukazatel pákového poměru (LR)

Jak bylo v úvodu zmíněno, finanční instituce v předkrizových letech výrazně zvýšily své zadlužení, tedy zvýšily podíl cizího kapitálu na celkové bilanční sumě, což následně vedlo k zhoršení průběhu finanční krize, jelikož finanční instituce se snažily zadlužení snížit prodejem majetku, což přispělo ke snížení cen a ještě k vyšším ztrátám.⁵⁶

Jako prostředek k zamezení přílišnému nárůstu podílu cizího kapitálu na celkové bilanční sumě a jako alternativa ke kapitálové přiměřenosti se BCBS rozhodl v rámci BASEL III zavést ukazatel LR, který poměruje kapitál Tier 1 jako celek finanční instituce vzhledem k rizikově neváženým aktivům a mimobilančním položkám.

$$LR = \frac{\text{Kapitál Tier 1 jako celek}}{\text{Celková expozice (aktiva + podrozvaha)}} \geq 3\% \quad ^{57}$$

Ukazatel pákového poměru by měl zabránit přílišnému nárůstu zadlužení a také by měl zaručit jako ukazatel neovlivněný rizikovou vahou aktiv, že kapitálové vybavení finanční instituce nepoklesne v období konjunktury pod minimální míru. Výpočet ukazatele pákového poměru bude prováděn čtvrtletně jako průměr z jednotlivých měsíců daného kvartálu.

Vzhledem k nejasnostem vztahujícím se k danému ukazateli stanovil BCBS fázi pozorování od 1. 1. 2013 do 1. 1. 2017, ve které by měl být ukazatel pákového poměru finálně dokončen. Nejasnosti jsou okolo účinku ukazatele, kdy se poukazuje na skutečnost, že v případě rizikově nevážených aktiv budou finanční instituce spíše upřednostňovat rizikovější transakce a v nevýhodě budou méně rizikové finanční instituce, jako např. stavební spořitelny. Další problém může vyvstat při výpočtu ukazatele pákového poměru v případě odlišných účetních předpisů (IFRS vs. US-GAAP). Neposledním problémem je otázka zařazení ukazatele jako závazného mezi požadavky minimální kapitálové přiměřenosti do prvního pilíře regulatorních pravidel nebo jako doplněk instrumentů orgánu dohledu do druhého pilíře.

⁵⁸

⁵⁶ Deutsche Bundesbank: *Basel III – Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011. Str. 28

⁵⁷ Pfingsten, A: *Finanzintermediation II (vorträge ke kurzu)*. Westfälische Wilhelms Universität, Münster, 2011.

⁵⁸ BCBS: *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 61

2.6. BASEL III a rozšíření krytí rizik a snížení závislosti na externím ratingu

Již CRD III, které vycházejí z publikace BSBS „Revision to the BASEL II market risk framework“⁵⁹, obsahují navýšení kapitálových požadavků k obchodnímu portfoliu v případě zařazení sekuritizovaných a resekuritizovaných expozic a také kapitálových požadavků k tržnímu a specifickému riziku obchodního portfolia, čímž rozšiřují krytí rizik. V návaznosti na toto rozšíření dochází v BASEL III k rozšíření krytí kreditního rizika protistrany.

Jedním z faktorů rozšíření finanční krize bylo nedostatečné zahrnutí mimobilančních rizik a rizikových pozic vyplývajících z derivátových obchodů. Během krize došlo k největším ztrátám při derivátových obchodech tzv. přes přepážku (OTC deriváty), kdy důvodem ztrát bylo zhoršení bonity protistrany.⁶⁰

BCBS reagoval změnou v metodice výpočtu kapitálových požadavků pro OTC-deriváty, u kterých nevystupuje centrální protistrana, a zavedl nový kapitálový požadavek pro riziko zhoršení bonity protistrany (Credit Valuation Adjustment, CVA), který doplní původní kapitálový požadavek rizika nesplacení protistranou a který má pokrýt riziko ztráty tržní hodnoty. Tento nový kapitálový požadavek je založen na změně úvěrových spreadů protistrany a nezohledňuje změny ostatních tržních faktorů, např. změna hodnoty podkladového aktiva.⁶¹

Mimo výše uvedené změny dochází ke zvýšení faktoru (tzv. Asset Value Correlation – AVC) pro pohledávky finančních institucí vůči institucím s bilanční sumou vyšší než 100 miliard USD, přičemž tento faktor je součástí funkce rizikových vah interního systému ratingu a představuje míru, jak spolu souvisí pravděpodobnost ztráty jednotlivých položek v portfoliu. Zaměření této změny je vedle rizika selhání protistrany také na systémově důležité finanční instituce.

Vedle rozšíření krytí rizik obsahují regulační pravidla BASEL III nařízení snižující závislost na externím ratingu, kdy je stanoveno, že by finanční instituce měly disponovat metodami, které jim umožní posoudit úvěrové riziko protistrany nezávisle ratingu přidělenému protistraně.⁶²

⁵⁹ BCBS: *Basel III: Revisions to the Basel II market risk framework*. BIS, Basel, Switzerland, 2009.

⁶⁰ Deutsche Bundesbank: *Basel III –Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011. Str. 23

⁶¹ BCBS: *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 31

⁶² BCBS: *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 52

2.7. BASEL III a systémově důležité finanční instituce

Jako důsledek selhání řady velkých, globálních finančních institucí během finanční krize, bylo rozhodnuto vytvořit pro tyto systémově důležité finanční instituce (SIFIs) zvláštní pravidla dohledu. Koordinaci tohoto procesu převzala Rada pro finanční stabilitu (Financial Stability Board – FSB)⁶³, která v roce 2010 vydala rámcová doporučení k snížení morálního hazardu u systémově důležitých finančních institucí.⁶⁴ Metodologii k dané problematice tvoří publikace BCBS vydaná v září roku 2011.⁶⁵

Mezi nejdůležitější připravovaná pravidla v souvislosti s institucemi SIFIs lze zahrnout:

- Povinnost vytvořit pro instituce SIFIs tzv. „living wills“, závěť, ve kterých stanoví postup pro případ nutné sanace resp. likvidace dané instituce.
- Vyšší intenzitu a frekvenci dohledu institucí SIFIs.
- Nutnost vybudování robustní tržní infrastruktury za účelem snížení rizika nákazy.
- Zavedení dalšího kapitálového požadavku k zajištění vyšší schopnosti absorbovat rizika.⁶⁶

O zařazení mezi instituce SIFIs by mělo být rozhodnuto na základě posouzení indikátorů reflektující velikost finanční instituce, její propojenost v rámci finančního systému, zastupitelnost finanční instituce, propojenost a na základě objemu přes-hraničních aktivit.⁶⁷ Každé z těchto 5 kategorií byla přidělena váha, která je rozdělena rovným dílem v případě dalšího dělení dané kategorie. Pro každou relevantní finanční instituci je následně výsledné skóre určeno sečtením hodnot jednotlivých indikátorů, jejichž hodnota je zjištěna jako podíl rozsahu daného indikátoru jednotlivé finanční instituce ku rozsahu daného indikátoru všech bank z určené skupiny bank. Daná skupina obsahuje 73 bank, které vlastní zhruba 65%

⁶³ Založena v dubnu 2009 jako následovník Fóra pro finanční stabilitu. Rada obsahuje zástupce všech států G20 a členy bývalého Fóra pro finanční stabilitu a sídlí v Basileji ve Švýcarsku.

⁶⁴ Financial Stability Board: *Reducing the moral hazard posed by systemically important financial institution*. FSB, Basel, Switzerland, 2010.

⁶⁵ BCBS: *Global systemically important banks: assessment methodology and the additional loss absorbency requirement (rules text)*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 37

⁶⁶ Deutsche Bundesbank: *Basel III –Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht, 2011. Str. 37

⁶⁷ BCBS: *Global systemically important banks: assessment methodology and the additional loss absorbency requirement (rules text)*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 4

globálních bankovních aktiv.⁶⁸ Tyto kvantitativní ukazatele mohou být doplněny kvalitativními ukazateli.

Na základě výsledného skóre je daná finanční instituce zařazena do koše, který určuje, jak vysoký bude speciální kapitálový požadavek relevantní pro instituce SIFIs, přičemž nejvyšší požadavek je roven 3,5% RVA.⁶⁹

V listopadu 2011 byl poprvé zveřejněn seznam institucí SIFIs, který obsahuje 29 bank.⁷⁰ Tento seznam bude aktualizován každoročně a vydáván v listopadu daného roku. Metodologie bude revidována každé tři roky. Daný list obsahuje, jak již bylo uvedeno, pouze banky, budoucí seznam může také obsahovat i nebankovní instituce.⁷¹

Zavedení speciálního kapitálového požadavku pro instituce SIFIs je předpokládáno od roku 2016, kdy by toto nařízení mělo být účinné pro banky evidované v seznamu institucí SIFIs v listopadu 2014. Konečná verze by měla vejít v platnost od 1. 1. 2019.

⁶⁸ BCBS: *Global systemically important banks: assessment methodology and the additional loss absorbency requirement (rules text)*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 10

⁶⁹ BCBS: *Global systemically important banks: assessment methodology and the additional loss absorbency requirement (rules text)*. BIS, Basel, Switzerland, 2011. Str. 15

⁷⁰ Viz Příloha č. 7

⁷¹ Financial Stability Board: *Policy Measures to Address Systemically Important Financial Institutions*. FSB, Basel, Switzerland, 2011.

2.8. Možné negativní dopady změn BASEL III

Již v subkapitole 2.5. byly uvedeny nejasnosti panující kolem nastavení ukazatele LR, který by mohl vést k upřednostňování spíše rizikovějších transakcí vzhledem k rizikově neváženým aktivům, což by bylo navíc nevýhodné pro méně rizikové finanční instituce, jako např. stavební spořitelny. Další problémy mohou vzniknout při výpočtu tohoto ukazatele v případě odlišných účetních předpisů. Nejasná je také otázka zařazení ukazatele LR do prvního pilíře regulatorních pravidel nebo jako doplněk instrumentů orgánu dohledu do druhého pilíře. Nejasnosti kolem nastavení a také možných dopadů se však netýkají jen tohoto ukazatele, ale i ostatních navrhovaných změn v regulatorních pravidlech BASEL III. Cílem změn obsažených v BASEL III je zvýšit a zlepšit odolnost bankovního sektoru, přesto ale můžou tyto změny vyvolat negativní dopady, o kterých je pojednáno v této subkapitole. Dle prezentace J. Fraita⁷² je ovšem obtížné hodnotit celkové dopady BASEL III vzhledem k tomu, že se mění mnoho věcí najednou a analyticky se nedají odhadnout kumulované účinky jejich interakce. Dalším důvodem k problematickému hodnocení dopadů je výchozí situace v ekonomikách, která může zahrnovat zbytky řady nerovnováh.

První diskutovanou problematickou oblastí, o které jsem se již zmínil, je možné omezení a zpomalení pokrizového zotavení jednotlivých ekonomik, přičemž se hovoří o tom, že „opatření jsou navrhována pod dojmem krize (hrozí, že budou zavedena i taková opatření, která by nebyla přijata ve stabilnějším období) a pod časovým tlakem. Ten není zcela racionální, neboť není pravděpodobné, že by měla brzy další finanční krize nastat, proto by bylo racionální opatření dobře připravit a implementovat postupně.“⁷³ I když článek, ze kterého pochází uvedená citace, není zcela aktuální, lze proti tomuto tvrzení vznést námitku, že finanční krize neskončila, ale pokračuje dál a o její konec nelze dle mého názoru předpovídat v brzkém časovém horizontu. Je pravdou, že opatření vznikla v krátkém časovém horizontu, ale zároveň je také pravdou, že finální platnost regulatorních pravidel je až od 1. 1. 2019, kdy tento časový horizont umožňuje vycizelovat regulatorní předpisy a umožňuje finančním institucím získat dodatečný nutný regulatorní vlastní kapitál.

Na druhou stranu dle výše uvedené prezentace, ve které jsou představeny studie hodnotící dopady BASEL III na hospodářský růst a dostupnost úvěrů, lze dojít k závěru, že zavádění BASEL III by mělo vést k ročnímu poklesu HDP v průběhu implementace (4,5 roku) v intervalu od 0,05% do 0,15%. Následně se má výše HDP vrátit na původní

⁷² Fraita, J.: *Basel III – dopady na náklady financování a ekonomickou aktivitu*. ČNB, Praha 2011.

⁷³ Niedermayer, L. et al: *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR*. ČBA, Praha 2010.

úroveň. V oblasti úvěrů povede BASEL III k zvýšení úvěrových sazeb zhruba o 0,7 procentního bodu.⁷⁴

Další oblastí, ke které se váží domněnky o možných negativních dopadech, je oblast nových ukazatelů řízení likvidity. Vzhledem k nastavení ukazatelů může dojít k omezení možnosti získání dlouhodobých úvěrů a tedy ke zkrácení doby úvěrování. Ukazatel LCR povede ke zvýšené poptávce po státních dluhopisech, což povede k zmenšení prostoru pro úvěrování. Prostor pro úvěrování bude také omezen vlivem vyšších požadavků na bonitu dlužníka. Zároveň dojde ke snížení zisku finančních institucí, jelikož na jedné straně likvidní aktiva přinášejí nižší výnosy a na druhé straně zvýšená poptávka finančních institucí po termínových depozitech povede ke zvýšení jejich nákladovosti. A jak již bylo zmíněno, dojde ke snížení rozsahu transformace z hlediska splatnosti.⁷⁵

Snížení zisku finančních institucí nebude způsobeno pouze vlivem ukazatele LCR, ale novými regulačními předpisy BASEL III celkově. Nebude se jednat přitom jen o absolutní výši zisku, ale o relativní ukazatele výkonnosti, a to především o výkonnost vzhledem k riziku neboli k potřebnému kapitálu. Pokud by se tato problematická oblast vztáhla na český bankovní sektor, je dle prezentace M. Laušmanové možné konstatovat kapitálovou výnosnost českého bankovního sektoru stále nad 20%. Kapitálová výnosnost by zůstala nad 15% i při teoretickém navýšení Tier 1 kapitálu o zhruba 30%.⁷⁶ Velmi dobrou pozici českého bankovního sektoru je možné konstatovat i v případě ukazatele ROA, přičemž vlivem obezřetné strategie s kvalitním řízením rizik jsou vytvářeny příznivé předpoklady pro další vývoj hospodaření bank v budoucnu.⁷⁷

O možných negativech se také hovoří v souvislosti s nastavením proticyklického polštáře, kdy vytváření stejného polštáře pro všechny relevantní subjekty nemusí odpovídat jejich skutečné situaci. S otázkami je také svázána schopnost orgánu dohledu dobře a přesně odhadnout makroekonomický vývoj a s tím spojené určení, zda-li se jedná o nadměrný růst objemu úvěrů.

⁷⁴ Frait, J.: *Basel III – dopady na náklady financování a ekonomickou aktivitu*. ČNB, Praha 2011.

⁷⁵ Niedermayer, L. et al: *Změny bankovní regulatiky a dopad na banky působící v ČR*. ČBA, Praha 2010.

⁷⁶ Laušmanová, M.: *Basel III - Požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor*. Česká spořitelna, Praha 2010.

⁷⁷ Bušek, J. et al: *Finanční sektor, konkurence v něm a příspěvek ke konkurenceschopnosti ekonomiky*. ČBA, Praha 2012.

3. BASEL III a český bankovní sektor

V této kapitole je nejprve provedeno zhodnocení kapitálové vybavenosti českého bankovního sektoru jako první krok v souvislosti s hodnocením, jak se český bankovní sektor (resp. vybrané banky dle velikosti) vypořádá s novými regulatorními pravidly obsaženými v BASEL III. K hodnocení kapitálové vybavenosti jsou využity výsledky analýzy, která byla provedena v subkapitole 1.3, a jako doplnění představím výsledky zátěžových testů bankovního sektoru.

V další části jsou uplatněna nová regulatorní pravidla na vybrané banky se zaměřením na splnění nových ukazatelů obsažených v BASEL III (tj. LCR, NSFR a LR) a na splnění kapitálové přiměřenosti v případě požadavku plného vytvoření bezpečnostního a proticyklického polštáře.

Pro analýzu vybraných bank byly zvoleny následující banky (po dvou ze skupiny velkých, středních a malých bank)⁷⁸, přičemž výběr proběhl na základě kvality zveřejňovaných informací ve výročních zprávách a také dle délky existence v rámci českého bankovního sektoru:

- Česká spořitelna, a.s. – patří mezi velké banky
- Komerční banka, a.s. – patří mezi velké banky
- GE Money Bank, a.s. – patří mezi střední banky
- Raiffeisenbank, a.s. – patří mezi střední banky
- LBBW Bank CZ, a.s. – patří mezi malé banky
- Volksbank CZ, a.s. – patří mezi malé banky

Při analýze vybrané banky je nejdříve uveden vývoj kapitálové přiměřenosti dané banky od začátku uplatňování BASEL II. Následně jsou uplatněny nové požadavky na kvalitu regulatorního kapitálu obsažené v BASEL III (tj. výši regulatorního kapitálu je snížena o odpočty kapitálu) a je prověřeno, jestli kapitálová přiměřenost je výši 13% (tj. i s bezpečnostním i proticyklickým polštářem) a zároveň jestli rozdělení kvality kapitálu odpovídá požadavkům, které by měly platit v konečné podobě BASEL III (tj. 11 p.b. z 13 p.b. by mělo odpovídat kapitálu Tier 1 jako celku, přičemž rozdělení kapitálu Tier 1 je zanedbáno $11 / 13 = 84,61\%$; viz schéma 2, str. 28). Tato analýzu je provedena

⁷⁸ČNB: Banky a pobočky zahraničních bank dle velikosti (stav ke dni 1. 4. 2012). [online] [cit. 2012-04-01]

Dostupné z WWW:

https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS_RESPONSE_3?p_lang=cz&p_DATUM=01.04.2012&p_hie=HU&p_rec_per_page=50&p_ses_idx=10

k 31. 12. 2011, jelikož k tomuto datu existuje poslední publikovaná výroční zpráva daných bank, která obsahuje nejobsáhlejší informace o kapitálovém vybavení dané banky.

Poté je analýza zaměřena na nově zavedené ukazatele likvidního vybavení dané banky. Vzhledem k nedostatečnému rozdělení aktiv a pasiv ve výročních zprávách dle splatnosti resp. sektoru, ze které aktiva a pasiva pochází (právnícké, fyzické osoby a veřejný sektor), které je nutné k správnému zařazení do dané kategorie pro výpočet ukazatelů LCR a NSFR, je pracováno s následujícími zjednodušeními:

- Pro ukazatel krátkodobé likvidity LCR jsou použita vysoce kvalitní likvidní aktiva ve výši pokladní hotovosti a vkladů u ČNB jako aktiva 1. stupně a dluhopisy k obchodování vydané státními institucemi v České republice jako aktiva 2. stupně, které mohou tvořit maximálně 40% celkové sumy vysoce kvalitních likvidních aktiv. Odliv likvidity je určen součtem běžných účtů fyzických osob resp. závazků vůči klientům splatných na požádání vynásobených koeficientem 0,1 (viz příloha č. 5, minimální podíl odlivu likvidity pro méně stabilní vklady) a běžných účtů právníckých osob resp. závazků vůči klientům splatných na požádání (resp. jiných než fyzických osob) vynásobených koeficientem 0,5 (střední hodnota z koeficientů 0,25 a 0,75 uváděných jako minimální podíl odlivu likvidity pro různé druhy vkladů). K určení čistého odlivu likvidity jsou porovnány pohledávky za bankami, které se v plné výši započítávají do přílivu likvidity, a 75% odlivu likvidity. Menší částku z těchto dvou použijí dle vzorce k odečtu od zjištěného odlivu likvidity.
- Pro ukazatel dlouhodobé likvidity NSFR je výše zdrojů zjištěna jako součet kapitálu Tier 1 jako celku, vkladů fyzických i právníckých osob vynásobených koeficientem 0,8 a vkladů veřejného sektoru vynásobených koeficientem 0,5 (viz příloha č. 6). Suma užití je zjištěna odečtením nejlikvidnějších aktiv (pohledávky za bankami, pokladní hotovost, vklady u ČNB, cenné papíry k obchodování, deriváty s kladnou reálnou hodnotou) a 50% pohledávek za klienty od celkové bilanční sumy aktiv (vzhledem k tomu, že všechna ostatní aktiva se mimo uvedených v příloze č. 6 započítávají v plné výši do sumy požadovaných stabilních zdrojů). Jako doplňkový ukazatel k ukazateli dlouhodobé likvidity NSFR je u každé banky uveden poměr úvěrů k vkladům, přičemž dle M. Laušmanové je v českém bankovním sektoru příznivý poměr úvěrů k vkladům menší než 1 (oproti EU, kde je tento poměr větší než 1)⁷⁹.

⁷⁹ Laušmanová, M.: *Basel III - Požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor*. Česká spořitelna, Praha 2010.

Poměr menší než 1 svědčí o dostatku peněžních prostředků v bankovním sektoru. Dle analýzy ČBA vydané 27. 3. 2012 je v českém bankovním sektoru velký přebytek vkladů nad úvěry (poměr úvěrů k vkladům na úrovni 78 %), což ale dle výsledků analýzy neplatí pro všechny banky (některé malé a střední banky vykazují převis úvěrů).⁸⁰

Na konec je zanalyzováno kapitálové vybavení dané banky v souvislosti se splněním ukazatele LR. Pro tento účel je porovnána výše kapitálu Tier 1 jako celku k celkové bilanční sumě v součtu s celkovou podrozvahovou expozicí (pokud bude ve výroční zprávě dané banky uvedeno).

⁸⁰ Bušek, J. et al: *Finanční sektor, konkurence v něm a příspěvek ke konkurenceschopnosti ekonomiky*. ČBA, Praha 2012.

3.1. Kapitálová vybavenost českého bankovního sektoru k 30. 9. 2011

V subkapitole 1.3. byl uveden vývoj kapitálové přiměřenosti, kapitálových požadavků a vývoj rychle likvidních aktiv k aktivům celkem. Dospěl jsem k následujícím závěrům (k 31. 12. 2011):

- Kapitálová přiměřenost českého bankovního sektoru je rovna 15,27% (o 7,27 p.b. výše než požadovaná minimální kapitálová přiměřenost). Nejvyšší kapitálovou přiměřenost mají střední banky (= 19,24%), nejnižší velké banky (=14,3%).
- Největší podíl na kapitálových požadavcích tvoří kapitálové požadavky k úvěrovému riziku (podíl v intervalu 84,83% - 91,4%). Nejmenší podíl tvoří naopak kapitálové požadavky k tržnímu riziku (podíl v intervalu 1,93% - 3,91%).
- Nejvyšší likvidní vybavení mají velké banky (podíl 31,62% rychle likvidních aktiv na aktivech celkem), nejnižší likvidní vybavení mají střední banky (podíl 17,15% rychle likvidních aktiv na aktivech celkem).

Jako doplnění k těmto závěrům jsou uvedeny podíly jednotlivých skupin bank na celém českém bankovním sektoru, kdy je možné konstatovat relativně neměnný podíl skupin bank na českém bankovním sektoru v průběhu daného období:

Tab. 4 Podíl jednotlivých skupin bank na celém českém bankovním sektoru

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.3.2011	30.6.2011	30.9.2011	31.12.2011
Aktiva celkem							
Bankovní sektor celkem	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
v tom:							
velké banky	57,55%	57,68%	58,05%	58,91%	57,62%	57,48%	57,24%
střední banky	12,24%	13,58%	13,08%	15,98%	16,42%	16,40%	16,28%
malé banky	5,32%	5,45%	6,35%	3,65%	3,87%	4,02%	4,34%
ostatní (pobočky zahraničních bank+stavební spořitelny)	24,89%	23,29%	22,52%	21,46%	22,09%	22,10%	22,14%

Zdroj: ČNB – Souhrnné informace o finančním sektoru - Podíly jednotlivých skupin bank na vybraných ukazatelích bankovního sektoru⁸¹

Dne 6. 3. 2012 byly zveřejněny výsledky zátěžových testů, které ČNB využívá jako nástroj hodnocení odolnosti finančního systému jako celku, přičemž zátěžové testy jsou prováděny čtvrtletně a jejich výsledky jsou zveřejňovány.⁸² Za účelem zachycení dlouhodobých účinků šoků byl horizont testů prodloužen na vývoj v následujících 3 letech

⁸¹ [online] [cit. 2012-03-12] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab07.html

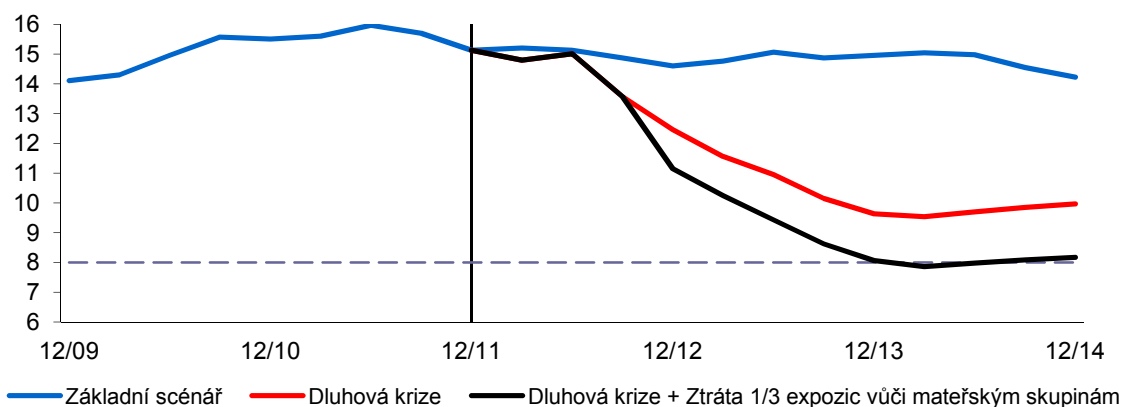
⁸² ČNB - Finanční stabilita - Zátěžové testy. [online] [cit. 2012-03-12] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zatezove_testy/

(doposud 2 roky). Pro hodnocení odolnosti sektoru byl použit jeden základní a jeden zátěžový scénář, přičemž zátěžový scénář byl prezentován také v rozšířené variantě, ve které dochází k simulaci nepravděpodobné, ne však zcela vylučitelné, možnosti úpadku některé z mateřských bankovních skupin, které vlastní největší české banky. Úpadek mateřských bankovních skupin by vedl k znehodnocení části expozic největších českých bank vůči svým matkám, což by vedlo k výraznému zvýšení zátěže na český bankovní sektor.⁸³

Dle posledního zátěžového testu ČNB je nadále potvrzena odolnost bankovního sektoru vůči případným negativním šokům. Kapitálová vybavenost celého bankovního sektoru by zůstala nad 8% regulačním minimem v obou hlavních scénářích. Přesto by se několik bank dostalo v základní variantě zátěžového scénáře do situace nedostatečné kapitálové přiměřenosti. V této situaci by banky musely ke konci testovaného období navýšit regulační kapitál přibližně o 19 mld. Kč, což dle ČNB není z hlediska velikosti bankovního sektoru významná hodnota. Z rozšířené varianty zátěžového scénáře znamenající odpis třetiny všech hrubých expozic sedmi největších bank vůči svým mateřským skupinám by vyplýval silný šok pro bankovní sektor způsobující pokles agregované kapitálové přiměřenosti k regulačnímu minimu 8%. Výše potřebného navýšení regulačního kapitálu by pro tuto rozšířenou variantu zátěžového scénáře byla 33 mld. Kč.⁸⁴

Graf 3 Možný vývoj kapitálové přiměřenosti v následujících letech

Zdroj: ČNB, samostatný odbor finanční stability: Zátěžové testy bankovního sektoru ČR (únor 2012).

⁸³ ČNB, samostatný odbor finanční stability: *Zátěžové testy bankovního sektoru ČR (únor 2012)*. [online] [cit. 2012-03-12] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zatezove_testy/2011/zatezove_testy_vysledky_2011_4q.pdf, str. 2

⁸⁴ ČNB, samostatný odbor finanční stability: *Zátěžové testy bankovního sektoru ČR (únor 2012)*. [online] [cit. 2012-03-12] Dostupné z WWW:

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zatezove_testy/2011/zatezove_testy_vysledky_2011_4q.pdf, str. 5

Z pohledu BASEL III lze tedy konstatovat dostatečnou kapitálovou vybavenost českého bankovního sektoru v případě základního testovacího scénáře, a tedy bez problémového splnění nových regulatorních opatření včetně dodatečných polštářů (tj. 13% regulatorního kapitálu). V případě zátěžového scénáře by již nedošlo ke splnění navýšení o kapitálové polštáře, což by ovšem nebyl problém, jelikož tyto polštáře jsou určeny k rozpuštění právě v případě nepříznivého vývoje.

Pro český bankovní sektor jako celek by tedy splnění nových regulatorních pravidel BASEL III nemělo znamenat výrazný problém. Jestli tomu tak bude v případě konkrétních bank s různou velikostí, je zanalyzováno v následujících subkapitolách.

3.2. Česká spořitelna, a.s. a BASEL III

Česká spořitelna, a.s. (ČS) má nejširší pobočkovou i bankomatovou a platbomatovou síť v České republice. Dvanáct finančních dceřiných společností banky pokrývá celé spektrum finančních služeb a zákaznických potřeb. V roce 2000 se ČS stala členem Erste Group.⁸⁵

ČS začala uplatňovat regulatorní nařízení obsažené v BASEL II od 1. 7. 2007.⁸⁶

Tab. 5 Vývoj kapitálové přiměřenosti České spořitelny, a.s. (konsolidované, mil. Kč)

	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011
Kapitál celkem	40 269	47 541	55 894	63 687	63 188
Kapitálové požadavky celkem	34 306	38 297	36 541	36 035	37 056
1. k úvěrovému riziku	82,67%	84,93%	84,59%	83,63%	83,17%
2. k tržnímu riziku	3,12%	2,34%	1,12%	1,51%	3,64%
3. k operačnímu riziku	14,21%	12,73%	14,28%	14,86%	13,19%
Kapitálová přiměřenost	9,39%	9,93%	12,24%	14,14%	13,64%

Zdroj: Česká spořitelna, a.s.: Výroční zprávy 2007-2011⁸⁷

Z vývoje lze konstatovat růst kapitálové přiměřenosti od začátku uplatňování BASEL II do 31. 12. 2010 o 5,01 p.b., přičemž je nutné podotknout, že výše kapitálové přiměřenosti se pohybuje pod průměrnou výší kapitálové přiměřenosti velkých bank. Tento nárůst byl způsoben nárůstem celkového kapitálu v daném období mimo jiné vlivem zahrnutí nerozděleného zisku do regulatorního kapitálu a emitováním podřízeného dluhu s minimální splatností 5 let.⁸⁸ V roce 2011 byl splacen podřízený dluh, což mělo vliv na pokles kapitálu Tier II a na pokles kapitálové přiměřenosti k 31. 12. 2011 o 0,5 p.b.. Česká spořitelna, a.s. má ale dle svého tvrzení „dostatek vlastního kapitálu pro budoucí růst a splnění nových regulatorních požadavků“.⁸⁹

Po odečtení kapitálových investic nad 10 % do bank a ostatních finančních institucí, které zavádí BASEL III, se kapitálová přiměřenost k 31. 12. 2011 snížila na 13,45%. Pro hodnocení splnění požadavků na zvýšení kvality regulatorního kapitálu v plné výši byl vypočítán poměr kapitálu Tier 1 jako celku k celkovému regulatornímu kapitálu ve výši více

⁸⁵ ČS: Fact Sheet, Listopad 2011. [online] [cit. 2012/03/18] Dostupné z WWW: http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Fact_Sheet_CZ.pdf

⁸⁶ ČS: Výroční zpráva 2007. [online] [cit. 2012/03/18] Dostupné z WWW: http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/VZ_2007.pdf

⁸⁷ [online] [cit. 2012/03/18] Dostupné z WWW: http://www.csas.cz/banka/appmanager/portal/banka?_nfpb=true&_pageLabel=downloads_subportal03&rootId=10&selNode=17

⁸⁸ ČS: Výroční zpráva 2007-2011

⁸⁹ ČS: Konsolidované výsledky za rok 2011 (podle IFRS, neauditované)

než 100% (vzhledem k poklesu Tier II a odečitatelným položkám) a ČS by k 31. 12. 2011 splnila požadavky BASEL III na zvýšenou kvalitu a kvantitu regulatorního kapitálu.

Z hlediska likvidity ČS je její pozice dle vlastního tvrzení podle výsledků za rok 2011 velmi silná. Při zaměření na ukazatele likvidity nově zaváděné BASEL III vyjdou následující výsledky:

- Pro ukazatel krátkodobé likvidity LCR jsou identifikovány vysoce kvalitní likvidní aktiva v celkové výši 53 227 mil. Kč (31 936 mil. Kč – pokladní hotovost a vklady u centrálních bank jako aktiva 1. stupně; 21 291 mil. Kč – dluhopisy emitované státními institucemi v České republice jako aktiva 2. Stupně). Odliv likvidity je určen ve výši 85 355 mil. Kč. Vzhledem k tomu, že pohledávky za bankami jsou ve výši 77 433 mil. Kč, je pro určení čistého odlivu likvidity využit postup odečtení 75% odlivu likvidity. Čistý odliv likvidity pak tedy bude $(85\,355 - 0,75 * 85\,355)$ mil. Kč = 21 339 mil. Kč. Výsledný poměr je pak $53\,227 / 21\,339 = 2,49$ a splňuje požadavek krátkodobé likvidity.
- Pro ukazatel dlouhodobé likvidity NSFR jsou vypočítány zdroje ve výši 570 945 mil. Kč a užití ve výši 488 836 mil. Kč. Ukazatel NSFR pak vyšel ve výši 1,17. Doplnkový ukazatel dlouhodobé likvidity poměr úvěrů k vkladům vypočítaný jako poměr pohledávek za klienty k závazkům ke klientům konsolidovaně je roven k 31. 12. 2011 73,48% (k 31. 12. 2010 byl tento poměr ve výši 69,57%).

Při výpočtu ukazatele LR se došlo k následujícím hodnotám. K 31. 12. 2011 ČS disponovala kapitálem Tier 1 jako celek ve výši 57 985 mil. Kč, bilanční sumou ve výši 892 598 mil. Kč a celkovou uváděnou expozicí podrozvahy (závazky ze záruk a akreditivů, nečerpané úvěrové přísliby) ve výši 86 813 mil. Kč. Po dosazení do vzorce získáme $LR = 57\,985 / (892\,598 + 86\,813) = 5,92\%$ a tím banka splňuje ukazatel LR.

Je možné konstatovat, že ČS by k 31. 12. 2011 splnila beze zbytku nové regulační předpisy obsažené v BASEL III.

3.3. Komerční banka, a.s. a BASEL III

Komerční banka, a.s., (KB) je součástí mezinárodní skupiny Société Générale. KB patří mezi přední bankovní instituce v České republice a v regionu střední a východní Evropy. KB je univerzální bankou se širokou nabídkou služeb v oblasti retailového, podnikového a investičního bankovníctví.⁹⁰

KB začala uplatňovat pravidla BASEL II od 1. 1. 2008.

Tab. 6 Vývoj kapitálové přiměřenosti Komerční banky, a.s. (konsolidované, mil. Kč)

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011
Kapitál celkem	40 776	47 913	52 405	55 581
Kapitálové požadavky celkem	26 884	27 226	27 459	30 442
1. k úvěrovému riziku	85,52%	85,58%	84,68%	84,67%
2. k tržnímu riziku	3,40%	2,46%	2,62%	3,28%
3. k operačnímu riziku	11,09%	11,96%	12,70%	12,10%
Kapitálová přiměřenost	12,13%	14,08%	15,27%	14,61%

Zdroj: Komerční banka, a.s.: Výroční zprávy 2008-2011⁹¹

Vývoj kapitálové přiměřenosti KB v období 2008 – 2011 vykazuje stejný průběh, jako tomu bylo u ČS. V období od 31. 12. 2008 do 31. 12. 2010 kapitálová přiměřenost rostla, a to především vlivem tvorby zisku v běžném účetním období, přičemž docházelo k postupnému srovnávání vyšší kapitálové přiměřenosti KB a nižší průměrné kapitálové přiměřenosti velkých bank. K 31. 12. 2011 kapitálová přiměřenost KB poklesla o 0,66 p.b. a došlo k opětovnému nárůstu rozdílu vlivem vyššího poklesu průměrné kapitálové přiměřenosti velkých bank. Z výroční zprávy za rok 2011 je možné citovat tvrzení KB: „Banka průběžně vyhodnocuje akce regulatorních orgánů s cílem být včas připravena na regulatorní změny. Lze konstatovat, že v současnosti známé regulatorní návrhy v konceptu Basel III nebudou mít na banku významné negativní dopady.“⁹²

Pro výpočet kapitálové přiměřenosti k 31. 12. 2011 dle BASEL III byly identifikovány účasti nad 10% základního kapitálu, které tvoří konsolidovaný celek, ve výši 700,24 mil. Kč (Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s., podíl 13% na základním kapitálu, hodnota 700 mil. Kč; Czech Banking Credit Bureau, a.s., podíl 20 % základním kapitálu, hodnota 240 tis. Kč). Po odečtení této částky se kapitálová přiměřenost KB sníží na 14,42%.

⁹⁰ KB: Základní informace. [online] [cit. 2012/03/25] Dostupné z WWW: <http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/zakladni-informace.shtml>

⁹¹ [online] [cit. 2012/03/25] Dostupné z WWW: <http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/publikace-kb.shtml>

⁹² KB: Výroční zpráva 2011. [online] [cit. 2012/03/25] Dostupné z WWW: <http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocní-zpravy/kb-2011-vyrocní-zprava.pdf?eeb75525319871a5caeff01b1e417d1a>

Pro hodnocení splnění požadavků na zvýšení kvality regulatorního kapitálu v plné výši byl vypočten poměr kapitálu Tier 1 jako celku k celkovému regulatornímu kapitálu ve výši 94,8% (více než požadovaných 84,61%) a KB by k 31. 12. 2011 splnila požadavky BASEL III na zvýšenou kvalitu a kvantitu regulatorního kapitálu.

V BASEL III nově zaváděné ukazatele likvidity by po zjednodušeném výpočtu měli pro KB následující hodnoty:

- Pro ukazatel krátkodobé likvidity LCR byly identifikovány vysoce kvalitní likvidní aktiva v celkové výši 28 300 mil. Kč (16 980 mil. Kč – pokladní hotovost a vklady u centrálních bank jako aktiva 1. stupně; 10 618 mil. Kč – dluhopisy emitované státními institucemi v České republice jako aktiva 2. stupně). Odliv likvidity byl určen ve výši 116 653 mil. Kč. Vzhledem k tomu, že pohledávky za bankami jsou ve výši 101 393 mil. Kč, byl pro určení čistého odlivu likvidity využit postup odečtení 75% odlivu likvidity. Čistý odliv likvidity pak tedy bude $(116\,653 - 0,75 * 116\,653)$ mil. Kč = 29 163 mil. Kč. Výsledný poměr je pak $28\,300 / 29\,163 = 0,97$ a požadavek krátkodobé likvidity není o 3 p.b. splněn. Přesto je možné ve výroční zprávě KB z roku 2011 najít tvrzení, že KB by oba ukazatele likvidity splnila s velkou mírou rezervy.⁹³
- Pro ukazatel dlouhodobé likvidity NSFR byly vypočítány zdroje ve výši 483 152 mil. Kč a užití ve výši 384 878 mil. Kč. Ukazatel NSFR pak vyšel ve výši 1,26. Doplnkový ukazatel dlouhodobé likvidity poměr úvěrů k vkladům je roven k 31. 12. 2011 77,47% (k 31. 12. 2010 tento ukazatel ve výši 71,47%).

Při výpočtu ukazatele LR vyšly následující hodnoty. K 31. 12. 2011 KB disponovala kapitálem Tier 1 jako celek ve výši 52 692 mil. Kč, bilanční sumou ve výši 754 810 mil. Kč a celkovou uváděnou expozicí podrozvahy (závazky ze záruk a akreditivů, nečerpané úvěrové přísliby) ve výši 175 468 mil. Kč. Po dosazení do vzorce vyjde $LR = 52\,692 / (754\,810 + 175\,468) = 5,66\%$ a tím banka splňuje ukazatel LR.

Je možné konstatovat, že KB by k 31. 12. 2011 mimo ukazatel LCR, který nesplnila o 3 p.b., splnila nové regulatorní předpisy obsažené v BASEL III.

⁹³ KB: *Výroční zpráva 2011*. [online] [cit. 2012/03/25] Dostupné z WWW: <http://www.kb.cz/file/cs/o-bance/vztahy-s-investory/publikace/vyrocní-zpravy/kb-2011-vyrocní-zprava.pdf?eeb75525319871a5caeff01b1e417d1a>

3.4. GE Money Bank, a.s. a BASEL III

GE Money Bank, a.s. (GE) patří mezi největší české peněžní ústavy. Je univerzální bankou, která disponuje jednou z nejširších sítí poboček a bankomatů v ČR, a součástí společnosti General Electric. Zaměřuje své služby jak na občany, tak na malé a střední podniky.⁹⁴ Konsolidační celek GE Money Bank vznikl k 3. prosinci 2009 (předtím se jednalo o GE Capital Bank, a. s.). Další událostí, která ovlivnila vývoj kapitálové přiměřenosti GE, bylo vyjmutí GE Money Multiservis, a.s. z konsolidovaných finančních výkazů k 31. 12. 2010.

GE začal uplatňovat pravidla BASEL II od 1. 1. 2008.

Tab. 7 Vývoj kapitálové přiměřenosti GE Money Bank, a.s. (konsolidované - mimo 31. 12. 2008, mil. Kč)

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011
Kapitál celkem	20 069	26 809	21 519	24 709
Kapitálové požadavky celkem	8 093	11 245	11 690	11 559
1. k úvěrovému riziku	90,61%	87,07%	86,39%	86,17%
2. k tržnímu riziku	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
3. k operačnímu riziku	9,40%	12,93%	13,61%	13,84%
Kapitálová přiměřenost	19,84%	19,07%	14,73%	17,10%

Zdroj: GE Money Bank, a.s.: Výroční zprávy 2008 - 2011⁹⁵

Vývoj kapitálové přiměřenosti vykazuje opačný trend, než tomu bylo u předchozích dvou bank. Tento vývoj by se dal vysvětlit především změnami v majetkové struktuře GE. Přesto je tento vývoj totožný s vývojem kapitálové přiměřenosti středních bank, ovšem změny majetkové struktury vedou k tomu, že kapitálová přiměřenost GE k 31. 12. 2010 a 31. 12. 2011 je nižší než průměrná kapitálová přiměřenost středních bank.

K 31. 12. 2011 jsou účasti nad 10% základního kapitálu, které netvoří konsolidovaný celek, v hodnotě 12,815 mil. Kč (Inkasní Expresní Servis, s.r.o., podíl 100% na základním kapitálu, hodnota 0,2 mil. Kč; AgroConsult Bohemia, s.r.o., podíl 100% na základním kapitálu, hodnota 12,375 mil. Kč; Czech Banking Credit Bureau, a.s., podíl 20 % základním kapitálu, hodnota 0,24 mil. Kč). Po odečtení této částky se kapitálová přiměřenost GE sníží na 17,09%. Pro hodnocení splnění požadavků na zvýšení kvality regulatorního kapitálu v plné výši byl vypočítán poměr kapitálu Tier 1 jako celku k celkovému regulatornímu kapitálu ve výši 99,9% (více než požadovaných 84,61%) a GE by k 31. 12. 2011 splnila požadavky BASEL III na zvýšenou kvalitu a kvantitu regulatorního kapitálu.

⁹⁴ GE: O společnosti. [online] [cit. 2012/03/26] Dostupné z WWW: <http://www.gemoney.cz/ge/cz/1/nase-spolecnosti/spolecnosti/ge-money-bank>

⁹⁵ [online] [cit. 2012/03/27] Dostupné z WWW: <http://www.gemoney.cz/ge/cz/1/nase-spolecnosti/vyrocnizpravy>

Ukazatele likvidity LCR a NSFR by měli k 31. 12. 2011 v GE následující hodnoty:

- Vysoce kvalitním likvidním kapitálem disponuje GE ve výši 5 093 mil. Kč (3 056 mil. Kč – pokladní hotovost a vklady u centrálních bank jako aktiva 1. stupně; 2 037 mil. Kč – státní dluhopisy České republiky, které lze použít k refinancování u centrálních bank, jako aktiva 2. stupně). Odliv likvidity byl určen ve výši 19 752 mil. Kč. Pohledávky za bankami jsou ve výši 12 465 mil. Kč, jsou tedy nižší než 75% odlivu likvidity, a jejich výše bude použita pro zjištění čistého odlivu likvidity. Čistý odliv likvidity pak tedy bude $(19\,752 - 12\,465)$ mil. Kč = 7 287 mil. Kč. Výsledný poměr je pak $5\,093 / 7\,287 = 0,69$ a ukazatel krátkodobé likvidity LCR není splněn.
- Výší zdrojů disponuje GE v hodnotě 109 047 mil. Kč a užití v hodnotě 57 472 mil. Kč. Ukazatel dlouhodobé likvidity NSFR pak vyšel roven 1,89 a splňuje požadovanou úroveň. Doplňkový ukazatel dlouhodobé likvidity poměr úvěrů k vkladům je roven k 31. 12. 2011 95,7% (k 31. 12. 2010 ve výši 93,56%).

Při výpočtu ukazatele LR byly zjištěny následující hodnoty. K 31. 12. 2011 disponoval GE kapitálem Tier 1 jako celek ve výši 24 706 mil. Kč, bilanční sumou ve výši 140 967 mil. Kč a celkovou uváděnou expozicí podrozvahy ve výši 98 535 mil. Kč. Po dosazení do vzorce vyjde $LR = 24\,706 / (140\,967 + 98\,535) = 10,32\%$ a tím banka splňuje ukazatel LR.

GE by k 31. 12. 2011 splnila kvantitativní a kvalitativní ukazatele regulatorního kapitálu BASEL III a ukazatel LR. Ukazatel LCR však GE dle zjednodušených výpočtů nesplnila a je potřeba zvýšit zásobu krátkodobé likvidity ke splnění tohoto ukazatele. Ukazatel NSFR GE s rezervou splňuje, ovšem poměr úvěrů k vkladům je vyšší než tomu bylo u velkých bank.

3.5. Raiffeisenbank, a.s. a BASEL III

Raiffeisenbank a.s. (RB) poskytuje své bankovní služby soukromé i podnikové klientele v České republice od roku 1993. V roce 2008 dokončila spojení s eBankou. RB je součástí rakouské finanční instituce Raiffeisen Bank International AG, která vznikla v říjnu 2010 a která je s 51 procenty majoritním akcionářem RB.⁹⁶

RB začala uplatňovat pravidla BASEL II od 1. 1. 2008.

Tab. 8 Vývoj kapitálové přiměřenosti Raiffeisenbank, a.s. (konsolidované, mil. Kč)

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011
Kapitál celkem	16 471	17 370	17 863	21 953
Kapitálové požadavky celkem	11 788	12 515	13 360	13 833
1. k úvěrovému riziku	91,01%	90,87%	90,25%	89,10%
2. k tržnímu riziku	1,36%	0,44%	0,27%	0,71%
3. k operačnímu riziku	7,63%	8,69%	9,48%	10,19%
Kapitálová přiměřenost	11,18%	11,10%	10,70%	12,70%

Zdroj: Raiffeisenbank, a.s.: Výroční zpráva 2008 - 2011⁹⁷

Vývoj kapitálové přiměřenosti RB sleduje stejný trend jako u GE, a kopíruje tedy i vývoj průměrné kapitálové přiměřenosti středních bank. U RB je však pokles kapitálové přiměřenosti mezi roky 2008 – 2010 jen o 0,48 p.b., což je ovšem způsobeno tím, že se kapitálová přiměřenost RB pohybuje pouze kolem 11%. K 31. 12. 2011 dochází k nárůstu kapitálové přiměřenosti o 2 p.b., přesto se však kapitálová přiměřenost pohybuje po celé období pod průměrnou kapitálovou přiměřeností středních bank.

K 31. 12. 2011 je hodnota majetkových účastí v přidružených a nekonsolidovaných společnostech 54,62 mil. Kč. Po odečtení této částky se kapitálová přiměřenost sníží na 12,66%. S danou výší kapitálové přiměřenosti by RB sice splnila požadavek minimální kapitálové přiměřenosti ve výši 8%, nesplnila by však požadavek na vytvoření takového kapitálového vybavení, které by umožnilo vytvořit bezpečnostní a proticyklický polštář v plné výši. Při hodnocení kvality regulatorního kapitálu byl zjištěn poměr kapitálu Tier 1 jako celku k celkovému regulatornímu kapitálu ve výši 69,79%, čímž RB nesplňuje požadavek na kvalitu regulatorního kapitálu ani po snížení požadovaného minimálního poměru kapitálu Tier 1 jako celku vzhledem ke snížené kapitálové přiměřenosti ($8,5 / 10,5 = 80,95\%$, viz schéma 2, str. 28). Z pohledu regulatorních pravidel BASEL III lze konstatovat, že RB by

⁹⁶ RB: Profil banky. [online] [cit. 2012/04/02] Dostupné z WWW: <http://www.rb.cz/o-bance/o-bance/profil-banky/>

⁹⁷ [online] [cit. 2012/04/03] Dostupné z WWW: <http://www.rb.cz/o-bance/o-bance/vysledky-hospodareni-raiffeisenbank/>

v neúplné výši splnila požadavky na zvýšenou kvantitu regulatorního kapitálu a nesplnila by požadavky na zvýšenou kvalitu regulatorního kapitálu.

Při zjišťování splnění či nesplnění ukazatelů likvidity LCR a NSFR k 31. 12. 2011 se došlo k následujícím výsledkům:

- Vysoce kvalitním likvidním kapitálem disponuje RB ve výši 6 540 mil. Kč (3 924 mil. Kč – pokladní hotovost a vklady u centrálních bank jako aktiva 1. stupně; 2 616 mil. Kč – státní bezkuponové dluhopisy a ostatní cenné papíry přijímané centrální bankou k refinancování jako aktiva 2. stupně). Odliv likvidity byl vypočítán ve výši 34 407 mil. Kč. Pohledávky za bankami jsou ve výši 12 278 mil. Kč a jsou tedy nižší než 75% odlivu likvidity, přičemž tato hodnota bude jako nižší využita k zjištění čistého odlivu likvidity, který pak činí $(29\,526 - 12\,278)$ mil. Kč = 17 248 mil. Kč. Výsledný poměr je pak $6\,540 / 17\,248 = 0,38$ a požadovaná výše ukazatele krátkodobé likvidity LCR není zdaleka dosažena.
- RB disponuje pro ukazatel NSFR zdroji ve výši 129 153 mil. Kč a sumou užití rovnou 103 224,5 mil. Kč. Ukazatel dlouhodobé likvidity NSFR pak vyšel 1,25, čímž je požadavek na ukazatel NSFR splněn. Doplnkový ukazatel dlouhodobé likvidity poměr úvěrů k vkladům je roven k 31. 12. 2011 112,35% (k 31. 12. 2010 je tento poměr ve výši 123%).

Při určování výše ukazatele LR vyšly následujícím hodnoty. K 31. 12. 2011 disponovala RB kapitálem Tier 1 jako celek ve výši 15 321 mil. Kč, bilanční sumou ve výši 206 927 mil. Kč a celkovou uváděnou expozicí podrozvahy ve výši 186 467 mil. Kč. Po dosazení do vzorce získáme $LR = 15\,321 / (206\,927 + 186\,467) = 3,89\%$ a tím banka splňuje ukazatel LR.

K 31. 12. 2011 lze konstatovat, že RB nesplňuje požadavky zvýšené kvantity a kvality kapitálu. Ukazatel krátkodobé likvidity LCR RB také nesplňuje. Ukazatel dlouhodobé likvidity NSFR je splněn, ovšem doplnkový ukazatel poměr úvěrů k vkladům přesahuje příznivý poměr menší než 1. Ukazatel LR je splněn.

3.6. LBBW Bank CZ, a.s. a BASEL III

LBBW Bank CZ, a.s. (LB) působí v rámci bankovního sektoru v České republice již od roku 1991. Během svého působení změnila několikrát akcionáře a své obchodní jméno. Pod názvem LBBW Bank CZ a.s. vystupuje od 17. 9. 2008, kdy se 100% akcionářem stala Landesbank Baden-Württemberg, jedna z největších bank v Německu, která je jak komerční bankou, tak centrální bankou spořitelen v Baden-Württembersku, Sasku a Porýní-Falcku. Do té doby působila LB na českém trhu pod názvem BAWAG Bank CZ a.s., která vznikla 31. 3. 2005 fúzí společností BAWAG Bank CZ a.s. (dříve Interbanka, akciová společnost) a BAWAG International Bank CZ a.s. (dříve Dresdner Bank CZ a.s.). V současné době má LB v České republice 20 poboček.⁹⁸

Účetní závěrka LB není konsolidovaná. LB začala uplatňovat pravidla BASEL II od 1. 1. 2008.

Tab. 9 Vývoj kapitálové přiměřenosti LBBW Bank CZ, a.s. (mil. Kč)

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011
Kapitál celkem	3 812	3 084	3 082	3 121
Kapitálové požadavky celkem	2 171	1 903	1 616	1 645
1. k úvěrovému riziku	91,67%	90,50%	88,32%	89,97%
2. k tržnímu riziku	2,74%	2,21%	3,07%	2,13%
3. k operačnímu riziku	5,59%	7,29%	8,61%	7,90%
Kapitálová přiměřenost	14,05%	12,97%	15,26%	15,17%

Zdroj: LBBW Bank CZ, a.s.: Výroční zprávy 2008 - 2011⁹⁹

Vývoj kapitálové přiměřenosti nesleduje jasný trend, ale kolísá mezi jednotlivými roky. V období od 31. 12. 2008 do 31. 12. 2010 je kapitálová přiměřenost nižší než průměrná kapitálová přiměřenost malých bank, k 31. 12. 2011 je kapitálová přiměřenost LB naopak vyšší než průměrná kapitálová přiměřenost malých bank. Snížení kapitálové přiměřenosti k 31. 12. 2009 je možné vysvětlit přes záporný výsledek hospodaření v tomto roce ve výši minus 767 mil. Kč.

Vzhledem k tomu, že se nejedná o konsolidovanou účetní závěrku, nebude výše kapitálové přiměřenosti upravena o hodnotu majetkových účastí v nekonsolidovaných společnostech. Zároveň LB nedisponuje majetkovou účastí přesahující 10%. Můžeme tedy konstatovat, že LB by k 31. 12. 2011 splnila ukazatel kapitálové přiměřenosti včetně proticyklického a bezpečnostního polštáře. Při hodnocení kvality regulatorního kapitálu byl

⁹⁸ LB: O nás. [online] [cit. 2012/04/04] Dostupné z WWW: <http://www.lbbw.cz/cs/o-nas/index.shtml>

⁹⁹ [online] [cit. 2012/04/04] Dostupné z WWW: <http://www.lbbw.cz/cs/o-nas/vyrocní-zpravy/index.shtml>

zjištěn poměr kapitálu Tier 1 jako celku k celkovému regulatornímu kapitálu ve výši 83,98%, který nesplňuje zcela požadavek na kvalitu regulatorního kapitálu (jako hraniční byla stanovena hodnota 84,61%) a LB by nevytvořila proticyklický nebo bezpečnostní polštář v plné výši.

Ukazatele likvidity LCR a NSFR by měli k 31. 12. 2011 v LB následující hodnoty:

- Vysoce kvalitním likvidním kapitálem disponuje LB ve výši 628 mil. Kč (tato suma je tvořena pouze pokladní hotovostí a vklady u centrálních bank, LB nevlastní k 31. 12. 2011 žádné státní dluhopisy). Odliv likvidity byl vypočítán ve výši 3 130 mil. Kč. Pohledávky za bankami jsou ve výši 5 227 mil. Kč a jsou tedy vyšší než 75% odlivu likvidity, který bude použit pro zjištění čistého odlivu likvidity. Čistý odliv likvidity pak tedy bude $(3\,130 - 0,75 \cdot 3\,130)$ mil. Kč = 782,5 mil. Kč. Výsledný poměr je pak $628 / 782,5 = 0,80$ a ukazatel krátkodobé likvidity LCR není splněn.
- LB disponuje zdroji ve výši 17 421 mil. Kč, sumou užití rovnou 11 693,5 mil. Kč. Ukazatel dlouhodobé likvidity NSFR pak vyšel 1,49, čímž je požadavek na ukazatel NSFR splněn. Doplnkový ukazatel dlouhodobé likvidity poměr úvěrů k vkladům je roven k 31. 12. 2011 108,63% (k 31. 12. 2010 ve výši 101,22%).

Při určování výše ukazatele LR byly zjištěny následující hodnoty. K 31. 12. 2011 disponovala LB kapitálem Tier 1 jako celek ve výši 2 621 mil. Kč, bilanční sumou ve výši 27 607,5 mil. Kč a celkovou uváděnou expozicí podrozvahy ve výši 53 358 mil. Kč. Po dosazení do vzorce získáme $LR = 2\,621 / (27\,607,5 + 53\,358) = 3,24\%$ a tím banka splňuje ukazatel LR.

Lze konstatovat, že LB by k 31. 12. 2011 byla schopna splnit požadavky na kvantitu kapitálového vybavení dle BASEL III včetně kapitálových polštářů. Požadavky na kvalitu regulatorního kapitálu by však LB nesplnila a nebyla by schopná vytvořit kapitálové polštáře v plné výši. Co se týče nových ukazatelů likvidity, nesplnila by LB ukazatel krátkodobé likvidity LCR, ukazatel dlouhodobé likvidity NSFR by však splnila. Ukazatel pákového poměru by LB splnila jen s malou rezervou.

3.7. Volksbank CZ, a.s. a BASEL III

Volksbank CZ, a.s. (VB) působí na českém trhu již od roku 1993 a je obchodní bankou s cílovými skupinami zákazníků ve fyzických osobách, privátních klientech, malých a středních firmách a obcích a městech. Jejím hlavním akcionářem je rakouská banka Volksbank International AG, jejímž jediným vlastníkem je od 15. 2. 2012 největší ruská banka Sberbank, která spravuje přibližně 27% veškerých bankovních aktiv v Rusku.¹⁰⁰

Účetní závěrka VB není konsolidovaná. VB začala uplatňovat pravidla BASEL II od 1. 1. 2008.

Tab. 10 Vývoj kapitálové přiměřenosti Volksbank CZ, a.s. (mil. Kč)

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011
Kapitál celkem	5 084	5 413	5 215	5186
Kapitálové požadavky celkem	2 915	2 801	2 939	3138
1. k úvěrovému riziku	95,03%	93,22%	92,75%	93,07%
2. k tržnímu riziku	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
3. k operačnímu riziku	4,97%	6,78%	7,25%	6,93%
Kapitálová přiměřenost	13,95%	15,46%	14,20%	13,22%

Zdroj: Volksbank CZ, a.s.: Výroční zprávy 2008 - 2011¹⁰¹

Vývoj kapitálové přiměřenosti sleduje podobný vývoj srovnatelný s vývojem průměrné kapitálové přiměřenosti malých bank, přičemž se výše kapitálové přiměřenosti VB pohybuje po celé období pod průměrnou kapitálovou přiměřeností malých bank. Výše kapitálové přiměřenosti k 31. 12. 2009 by mohla zčásti být vysvětlena tím, že v tomto jediném roce neproběhla výplata dividend za předchozí rok, jak tomu bylo u jiných let.

K 31. 12. 2011 VB neeviduje žádné majetkové účasti přesahující 10%. Při hodnocení kapitálové vybavenosti dle BASEL III je tedy pracováno se stávající kapitálovou přiměřeností a je možné konstatovat, že výše kapitálové přiměřenosti by umožňovala vytvořit bezpečnostní i kapitálový polštář v plné výši. Pokud je hodnocena kvalita kapitálového vybavení, pak je zjištěn poměr kapitálu Tier 1 jako celku k celkovému regulatornímu kapitálu ve výši 96,00% (více než požadovaných 84,61%), a VB by k 31. 12. 2011 splnila požadavky BASEL III na zvýšenou kvalitu a kvantitu regulatorního kapitálu.

Ukazatele likvidity LCR a NSFR by měli k 31. 12. 2011 v LB následující hodnoty:

¹⁰⁰ VB: Profil společnosti. [online] [cit. 2012/04/11] Dostupné z WWW: http://www.volksbank.cz/vb/jnp/cz/o_bance/profil_spolecnosti/index.html

¹⁰¹ [online] [cit. 2012/04/11] Dostupné z WWW: http://www.volksbank.cz/vb/jnp/cz/o_bance/vyrocní_zpravy/index.html

- Pro ukazatel krátkodobé likvidity LCR byla identifikována vysoce kvalitní likvidní aktiva v celkové výši 3 222 mil. Kč (tato suma je tvořena pouze pokladní hotovostí a vklady u centrálních bank, VB nevlastní k 31. 12. 2011 žádné státní dluhopisy). Odliv likvidity byl určen ve výši 6 963 mil. Kč. Vzhledem k tomu, že pohledávky za bankami jsou ve výši 3 551 mil. Kč, což je méně než 0,75% odlivu likvidity, byla tato hodnota pro určení čistého odlivu likvidity odečtena od odlivu likvidity. Čistý odliv likvidity pak bude $(6963 - 3\,551)$ mil. Kč = 3 412 mil. Kč. Výsledný poměr je pak $3\,222 / 3\,412 = 0,94$ a požadavek krátkodobé likvidity není splněn.
- VB disponuje zdroji ve výši 28 964 mil. Kč, sumou užití rovnou 24 161,5 mil. Kč. Ukazatel dlouhodobé likvidity NSFR pak vyšel 1,20, čímž je požadavek na ukazatel NSFR splněn. Doplnkový ukazatel dlouhodobé likvidity poměr úvěrů k vkladům je roven k 31. 12. 2011 131,00% (k 31. 12. 2010 roven 129,82%).

Při určování výše ukazatele LR jsem došel k následujícím hodnotám. K 31. 12. 2011 disponovala VB kapitálem Tier 1 jako celek ve výši 4 979 mil. Kč, bilanční sumou ve výši 51 790 mil. Kč a celkovou uváděnou expozicí podrozvahy ve výši 38 447 mil. Kč. Po dosazení do vzorce vyjde $LR = 4\,979 / (51\,790 + 38\,447) = 5,51\%$ a tím banka splňuje ukazatel LR.

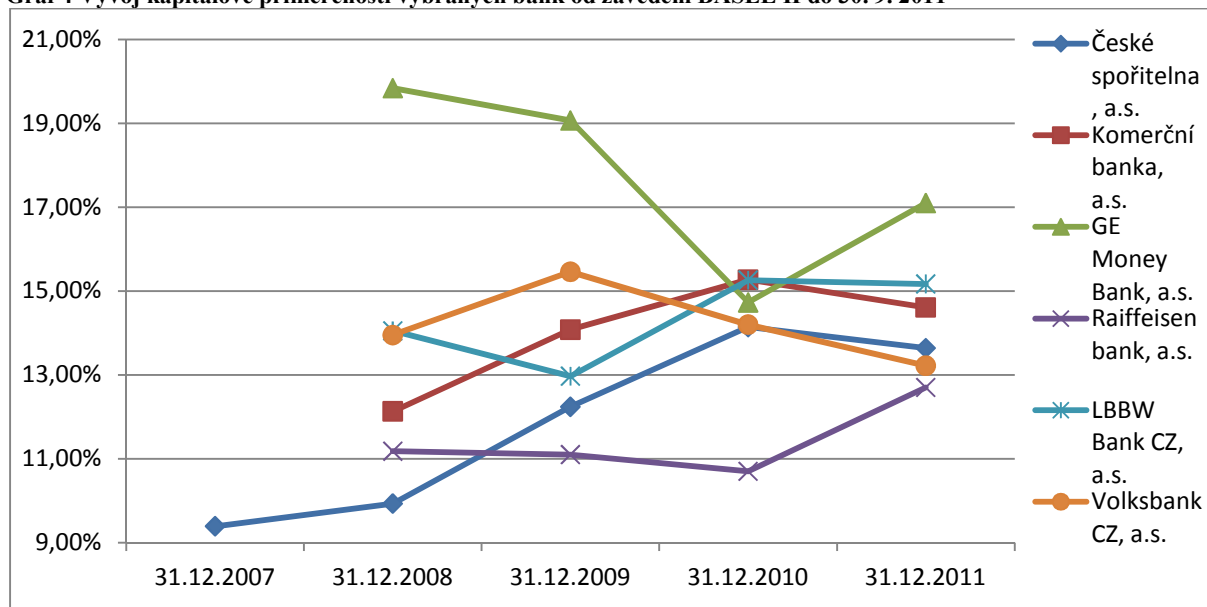
Kapitálové vybavení VB z hlediska kvantitativního, kvalitativního, dlouhodobě likvidního a struktury kapitálu lze hodnotit jako dostačující. Upozornit je třeba na nesplněný ukazatel krátkodobé likvidity LCR a převahu úvěrů nad vklady.

3.8. Srovnání výsledků analýzy vybraných bank

Datum, ke kterému bude provedeno srovnání výsledků analýzy vybraných bank, bylo stanoveno k 31. 12. 2011, kdy všechny vybrané banky k tomuto datu disponují výroční zprávou, ze které lze získat nejvíce dat potřebných k určení splnění resp. nesplnění nových regulatorních požadavků dle BASEL III. Ač je bankovní sektor dynamický, bude zjednodušený pohled na stav k jednomu bodu – datu využit pro stanovení, které banky dle velikosti by měly při plnění nových regulatorních požadavků největší problémy popř. které oblasti nových regulatorních požadavků by působily největší problémy. Oblasti regulatorních požadavků budou analyzovány ve stejném pořadí, jak tomu bylo u jednotlivých bank.

Výše kapitálové přiměřenosti dle BASEL II byla u vybraných bank po celé období vyšší než požadovaná minimální kapitálová přiměřenost ve výši 8%, což jen dokazuje předpoklad o dostatečném kapitálovém vybavení českého bankovního sektoru a doplňuje vývoj uvedený v subkapitole 1.3.. Ve čtyřech případech ze šesti došlo během daného období k nárůstu výše kapitálové přiměřenosti oproti počátku. Nejnižší kapitálová přiměřenost k 31. 12. 2011 u RB ve výši 12,70% přesto převyšuje minimální výši kapitálové přiměřenosti o 4,7 p.b.

Graf 4 Vývoj kapitálové přiměřenosti vybraných bank od zavedení BASEL II do 30. 9. 2011

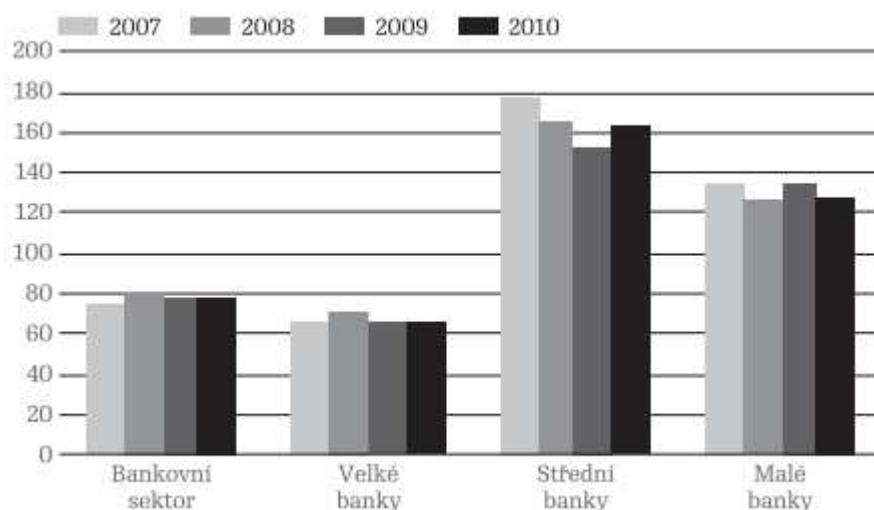
Zdroj: Vlastní tvorba

Při hodnocení kapitálové přiměřenosti dle BASEL III k 31. 12. 2011, dojde ke snížení její výše u některých vybraných bank vlivem účasti nad 10% základního kapitálu, které netvoří konsolidovaný celek. Nejvýše však dojde k snížení o 0,19 p.b., což neohrozí dostatečnou výši kapitálové přiměřenosti. Pokud je kapitálová přiměřenost hodnocena

z pohledu vytvoření kapitálových polštářů v plné výši (bezpečnostní, proticyklický), tj. kapitálová přiměřenost musí být vyšší než 13%, pak akorát RB, která k 31. 12. 2011 vykazovala nejnižší kapitálovou přiměřenost ve výši 12,66%, by nebyla schopná schopna vytvořit oba kapitálové polštáře v plné výši. Výše poměru kapitálu Tier 1 k celkovému regulatornímu kapitálu jako celku nebyla splněna opět u RB a na mezní výši byla u LB.

Při hodnocení splnění nově zavedených ukazatelů krátkodobé a dlouhodobé likvidity nejsou výsledky tak jednoznačné, a to především v rámci krátkodobé likvidity, kdy by 5 bank z vybraného vzorku nebylo schopných dle zjednodušených propočtů k 31. 12. 2011 splnit ukazatel krátkodobé likvidity LCR (KB, GE, RB, LB a VB, přičemž KB a VB by byly na pomezí splnění daného ukazatele). Jediná ČS by splnila ukazatel LCR s rezervou. Ukazatel NSFR by splnily všechny vybrané banky. Doplnkový ukazatel poměr úvěrů klientů k jejich vkladům vyšel menší než 1 u poloviny z vybraného vzorku bank, a to především u velkých bank (GE patřící do středních bank vykazuje tento poměr ve výši blízko jedné, 95,70%), což je potvrzením výsledků studie ČBA, dle které je „většina klientských vkladů (k 31.12.2010 60 %) deponována ve 4 velkých bankách, které mají poměr úvěrů k vkladům na 66 %. Naopak ve skupině středních a malých bank panuje celkový převis úvěrů nad vklady, což znamená, že jsou do určité míry závislé na financování na mezibankovním trhu.“¹⁰²

Graf 5 Poměr klientských úvěrů ke vkladům klientů v %

Zdroj: ČBA: Finanční sektor, konkurence v něm a příspěvek ke konkurenceschopnosti ČR¹⁰³

Nově zavedený ukazatel LR by splnily všechny banky z vybraného vzorku, přičemž nejnižší výši LR vykazovala LB rovnou 3,24%.

¹⁰² Bušek, J. et al: *Finanční sektor, konkurence v něm a příspěvek ke konkurenceschopnosti ekonomiky*. ČBA, Praha 2012.

¹⁰³ Bušek, J. et al: *Finanční sektor, konkurence v něm a příspěvek ke konkurenceschopnosti ekonomiky*. ČBA, Praha 2012.

Tab. 11 Vyhodnocení analýzy vybraných bank k 31. 12. 2011

	<i>Česká spořitelna, a.s.</i>	<i>Komerční banka, a.s.</i>	<i>GE Money Bank, a.s.</i>	<i>Raiffeisen- bank, a.s.</i>	<i>LBBW Bank CZ, a.s.</i>	<i>Volksbank CZ, a.s.</i>
<i>Kapitálová přiměřenost</i>	13,45%	14,42%	17,09%	12,66%	15,17%	13,22%
<i>pořadí</i>	4	3	1	6	2	5
<i>Poměr Tier 1 k celkovému regulatornímu kapitálu</i>	103,49%	94,80%	99,90%	69,79%	83,98%	96,00%
<i>pořadí</i>	1	4	2	6	5	3
<i>Ukazatel LCR</i>	2,49	0,97	0,69	0,38	0,8	0,94
<i>pořadí</i>	1	2	5	6	4	3
<i>Ukazatel NSFR</i>	1,17	1,26	1,89	1,25	1,49	1,2
<i>pořadí</i>	6	3	1	4	2	5
<i>Poměr úvěru k vkladům</i>	73,48%	77,47%	95,70%	112,35%	108,63%	131,00%
<i>pořadí</i>	1	2	3	5	4	6
<i>Ukazatel LR</i>	5,92%	5,66%	10,32%	3,89%	3,24%	5,51%
<i>pořadí</i>	2	3	1	5	6	4
<i>konečný součet</i>	15	17	13	32	23	26
<i>konečné pořadí</i>	2	3	1	6	4	5

Zdroj: Vlastní výpočty

Dle výše jednotlivých ukazatelů bylo jednotlivým bankám přiřazeno pořadí (viz tab. 11), přičemž platilo, že čím vyšší daný ukazatel je, tím vyšší pořadí daná banka obsadila. Po sečtení pořadí byl získán konečný součet a konečné pořadí. Po tomto vyhodnocení jednotlivých bank je možné konstatovat, že první tři banky (obě dvě velké banky a jedna banka ze skupiny středních bank) v uvedeném pořadí skončily s nízkým bodovým rozestupem. Naopak na posledních třech místech (jedna ze skupiny středních a dvě ze skupiny malých bank) mají banky odstup od předchozích třech, což svědčí o faktu, že dané banky byly ve většině ukazatelů horší resp. dané ukazatele byly nižší.

Ze skutečnosti, že horšího hodnocení dosáhly zástupci středních a malých bank a naopak obě velké banky dosáhly hodnocení lepšího, je možné dojít k závěru, že při plnění nově zavedených regulatorních požadavků dle BASEL III by byly vystaveny určitým problémům především malé a střední banky. Problémům by byly dané banky vystaveny, dle výsledků analýzy, především v oblasti krátkodobé likvidity, kterou k 31. 12. 2011 nesplňovalo 5 z 6 vybraných bank, což by mělo za následek vyšší poptávku po krátkodobém kapitálu. Velké banky disponují dostatečným kapitálovým vybavením, které jim umožňuje splnit nové regulatorní požadavky bez výrazných zásahů do stávajícího kapitálového vybavení.

Obecně lze konstatovat, že český bankovní sektor by ve většině případů splnil nové regulatorní požadavky.

3.9. Srovnání výsledků analýzy vybraných bank s obdobnými studiemi

Všechny tři uvedené studie, které hodnotí dopad nových regulatorních předpisů, v závěru uvádějí schopnost českého bankovního sektoru vyrovnat se s novými regulatorními předpisy bez větších problémů, což koresponduje s mými výsledky. Dle V. Tomšíka by měl bankovní sektor jako celek nová pravidla splňovat; problémy by však mohly nastat u některých jednotlivých bank.¹⁰⁴ Dle M. Laušmanové je výchozí pozice českých bank vzhledem k obezřetnému a konzervativnímu přístupu managementu velmi dobrá oproti EMU.¹⁰⁵ Dle L. Niedermayera et al zaručuje struktura českého bankovního sektoru relativně velkou odolnost českých bank vůči novým kvantitativním požadavkům.¹⁰⁶

V oblasti kvantity regulatorního kapitálu také všechny tři studie potvrzují připravenost českého bankovního sektoru, kdy dle studie V. Tomšíka všechny instituce v rámci výběrového šetření plní výši kapitálové přiměřenosti včetně bezpečnostního polštáře (tj. 10,5%). Dle M. Laušmanové bude mít zvýšení kvantity regulatorního kapitálu malý dopad na český bankovní sektor vzhledem ke konzervativnímu přístupu. Zmiňuje se také o roli Tier 3, která je v českém bankovním sektoru bezvýznamná. To potvrzuje také to, že výše kapitálu Tier 3 byla po celé stanovené období nulová. Na konzervativní přístup a na většinový poměr vlastního kapitálu v regulatorním kapitálu bank odkazuje L. Niedermayer et al, který také tvrdí, že z hlediska kapitálové přiměřenosti mají v České republice nejsilnější pozici banky střední a nejslabší banky velké, což platí pro průměrnou kapitálovou přiměřenost skupin bank dle velikosti, pokud je ale tato informace konfrontována s výsledky analýzy vybraných bank, pak toto neplatí pro jednotlivé banky (viz graf 4). V některých aspektech daných studií však autoři došli k jiným závěrům, než ke kterým vedla provedená analýza vybraných bank.

L. Niedermayer et al zmiňuje nevýhodnou strukturu pasiv českého bankovního sektoru z pohledu NSFR, kdy průměrně je 31,1 % pasiv na klientských účtech se splatností overnight (nejvyšší podíl vkladů na viděnou vykazují velké banky) a emitované dluhopisy se splatností delší než 2 roky tvoří v ČR pouze 6,07 % pasiv.¹⁰⁷ I V. Tomšík a M. Laušmanová uvádějí, že ukazatel NSFR může být problematický. Dle zjednodušených propočtů, kdy k analýze vybraných bank nebyly k dispozici tak detailní informace, by však všechny z vybraných bank splnily k 31. 12. 2011 ukazatel NSFR.

¹⁰⁴ Tomšík, V.: *Basel III: dopad do českého finančního sektoru*. ČNB, Praha 2011.

¹⁰⁵ Laušmanová, M.: *Basel III - Požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor*. Česká spořitelna, Praha 2010.

¹⁰⁶ Niedermayer, L. et al: *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR*. ČBA, Praha 2010.

¹⁰⁷ Niedermayer, L. et al: *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR*. ČBA, Praha 2010.

Při hodnocení splnění ukazatele LCR naopak dané studie nezmiňují možné problémy (dle V. Tomšíka všechny instituce ve výběrovém šetření splňují ukazatel LCR; dle M. Laušmanové vykazuje český bankovní sektor příznivý poměr úvěrů k vkladům menší než jedna), což je v rozporu s výsledky analýzy vybraných bank, kdy hlavně malé a střední banky nesplnily ukazatel LCR a jejich poměr úvěrů k vkladům byl naopak větší než jedna. Příznivý poměr úvěrů k vkladům menší než jedna pouze v případě velkých bank, což koresponduje s výsledky analýzy vybraných bank, uvádí L. Niedermayer et al a také poukazuje na to, že velké banky disponují vysokým poměrem rychle likvidních aktiv v bilanci (viz subkapitola 1.3.).

V rámci pákového poměru studie shodně poukazují na to, že významnější problémy se splněním mohou mít specializované banky typu stavebních spořitelen nebo hypotéčních bank. Činnost komplexních bank by neměla být omezena, jak také ukazují výsledky analýzy vybraných bank.

4. Závěr

Konečná verze regulatorních pravidel zkráceně označovaných jako BASEL II byla zveřejněna v roce 2004. Tato pravidla sebou přinesla řadu změn, jako například rozšíření pravidel na 3 pilíře, zahrnutí operačního rizika mezi rizika, která musí být kryta kapitálem, nebo možnost využití interních modelů pro stanovení výše kapitálového požadavku. Regulatorní pravidla BASEL II transponovaná do české legislativy vešla v účinnost závaznou pro všechny dotčené subjekty v rámci českého bankovního sektoru od 1. 1. 2008. Vlivem finanční krize existovala regulatorní pravidla BASEL II ve své původní podobě však jen krátkou dobu a již od 1. 1. 2011 vstoupily v platnost pozměňovací návrhy regulatorních pravidel BASEL II, které byly do právního systému EU přeneseny Směrnicemi o kapitálových požadavcích (CRD). Celkem byly takto provedeny 3 změny regulatorních pravidel BASEL II (CRD I–III). V závěru mé bakalářské práce, která se zabývala právě vlivem BASEL II na kapitálovou přiměřenost českých bank a která byla obhájena v červnu 2010, bylo zmíněno, že se vývoj řízení a regulace bankovních rizik nezastavil a že mimo vývoje v rámci BASEL II dochází k přípravě nových regulačních pravidel BASEL III jako reakce na proběhlou krizi, přičemž BCBS by měl zveřejnit konečné podrobnosti návrhů do konce roku 2010.

V prosinci 2010 BCBS skutečně zveřejnil po jednom roce přípravných prací finální podobu nových regulatorních pravidel BASEL III, která byla poté přenesena do právního systému EU pomocí Směrnice o kapitálových požadavcích CRD IV s datem účinnosti od 1. 1. 2013. Hlavní odlišnosti BASEL III oproti BASEL II spočívají v úpravě problematických oblastí, které se během finanční krize ukázaly jako nedostatečně nebo vůbec regulované. Na tomto základu byl stanoven první cíl diplomové práce, představit a zhodnotit nejvýznamnější změny regulatorních pravidel, které přináší BASEL III, přičemž pro toto představení jsem jako počáteční bod využil vyjmenování nedostatků, které jsou vytýkány BASEL II. Jako druhý cíl bylo stanoveno zhodnocení kapitálového vybavení českého bankovního sektoru celkově resp. dle velikosti banky z pohledu BASEL III, tj. jestli by český bankovní sektor celkově resp. dle velikosti bank splnil nová regulatorní opatření v plné výši resp. ve kterých oblastech by bylo nutné zvýšit kapitálovou vybavenost. K splnění tohoto cíle byl nejprve zhodnocen vývoj kapitálového vybavení českého bankovního sektoru od 1. 1. 2008 (tj. od začátku účinnosti BASEL II) do 31. 12. 2011. Poté byla aplikována nová regulatorní pravidla BASEL III na vybraný vzorek šesti bank (po dvou ze skupiny velkých, středních a malých bank) a následně analyzováno splnění resp. nesplnění regulatorních ukazatelů dle BASEL III k 31. 12. 2011 (k tomuto datu existují poslední vydané výroční

zprávy daných bank). Při analýze bylo vycházeno z předpokladu, že český bankovní sektor je kapitálově dobře vybaven a dopad nových regulatorních opatření BASEL III nebude mít významný vliv na fungování bankovních institucí.

V rámci prvního cíle byly představeny nejvýznamnější změny regulatorních pravidel v BASEL III, které víceméně odpovídají na nedostatky vytýkané BASEL II a jejichž cílem je zvýšit a zlepšit odolnost bankovního sektoru vůči otřesům finančního sektoru a hospodářství nezávisle na jejich původu a tím také zmírnit nebezpečí přenosu problému finančního sektoru na reálné hospodářství. Změny lze shrnout do těchto oblastí:

- Zvýšení kvality a kvantity vlastního kapitálu – zjednodušení struktury a posílení významu původního kapitálu Tier 1
- Snížení procykličnosti regulatorních pravidel – Proticyklický polštář
- Regulace likvidity - Liquidity Coverage Ratio a Net Stable Funding Ratio
- Snížení podílu cizího kapitálu - Leverage Ratio
- Rozšíření krytí rizik a snížení závislosti na externím ratingu
- Zohlednění institucí SIFIs

V rámci těchto oblastí se vyskytují takové, které jsou regulovány regulatorními předpisy úplně poprvé. Jedná se o proticyklický polštář, regulaci likvidity, snížení podílu cizího kapitálu a zohlednění institucí SIFIs. Vzhledem k nezkušenosti s regulací těchto oblastí byly stanoveny pozorovací fáze a finální účinnost byla stanovena od 1. 1. 2019.

Již teď se ovšem vyskytují výtky k novým regulatorním předpisům. Mimo možné nejasnosti, které se vážou k jednotlivým oblastem, které jsou ovšem způsobeny nefinální verzí pravidel vzhledem k finální účinnosti od začátku roku 2019, se především hovoří o možném negativním dopadu nových regulatorních pravidel na hospodářský růst a úrokové míry, což by v následku zbrzdilo zotavování jednotlivých ekonomik. Výsledky studií hodnotících dopady BASEL III však neposkytují jednoznačné stanovisko a jejich výsledky značně variují. Dle studií by regulatorní pravidla BASEL III měla vést k ročnímu poklesu HDP v průběhu implementace (4,5 roku) v intervalu od 0,05% do 0,15%. Následně se má výše HDP vrátit na původní úroveň. V oblasti úvěrů povede BASEL III k zvýšení úvěrových sazeb zhruba o 0,7 procentního bodu.

BCBS na druhé straně obhajuje nová regulatorní pravidla a neguje možnost omezení hospodářského růstu tím, že poukazuje na postupné zavádění pomocí přechodných období,

které má finančním institucím umožnit ve světle přísnějších požadavků získat dodatečný potřebný kapitál postupně.

Výtky jsou také určeny oblasti regulaci likvidity, kdy vzhledem k nastavení ukazatelů může dojít ke zkrácení doby úvěrování, snížení rozsahu transformace z hlediska splatnosti a zmenšení prostoru pro úvěrování, který bude také omezen vlivem vyšších požadavků na bonitu dlužníka. Zároveň dojde ke snížení zisku finančních institucí, jelikož na jedné straně likvidní aktiva přinášejí nižší výnosy a na druhé straně zvýšená poptávka finančních institucí po termínových depozitech povede ke zvýšení jejich nákladovosti.

V rámci druhého cíle byl potvrzen předpoklad, že český bankovní sektor by ve většině případů splnil nové regulatorní požadavky. Pokud se hodnotí kapitálová vybavenost z pohledu BASEL III dle velikosti bank, pak analýza vybraných 6 bank vedla k závěrům, že větší problémy se splněním nových regulatorních pravidel by měly malé a střední banky, přičemž k nesplnění ukazatelů docházelo především v rámci ukazatelů krátkodobé likvidity, který nebyl splněn 5 vybranými bankami (viz tabulka níže), což je ovšem rozdílný výsledek oproti obdobným studiím, které hodnotily dopad na český bankovní sektor a které poukazovaly na to, že problematické bude splnění ukazatelů dlouhodobé likvidity. Méně stabilní likvidní situace malých a středních banky je také způsobena převisem úvěrů vůči klientským vkladům, což má za následek závislost financování na mezibankovním trhu (velké banky vykazují převis klientských vkladů vůči úvěrům).

Tab. 12 Výsledky aplikace BASEL III k 31. 12. 2011 na vybraný vzorek bank (tučně je vyznačeno nesplnění ukazatele)

	<i>Česká spořitelna, a.s.</i>	<i>Komerční banka, a.s.</i>	<i>GE Money Bank, a.s.</i>	<i>Raiffeisenbank, a.s.</i>	<i>LBBW Bank CZ, a.s.</i>	<i>Volksbank CZ, a.s.</i>
<i>Kapitálová přiměřenost</i>	13,45%	14,42%	17,09%	12,66%	15,17%	13,22%
<i>Poměr Tier 1 k celkovému regulatornímu kapitálu</i>	103,49%	94,80%	99,90%	69,79%	83,98%	96,00%
<i>Ukazatel LCR</i>	2,49	0,97	0,69	0,38	0,8	0,94
<i>Ukazatel NSFR</i>	1,17	1,26	1,89	1,25	1,49	1,2
<i>Poměr úvěru k vkladům</i>	73,48%	77,47%	95,70%	112,35%	108,63%	131,00%
<i>Ukazatel LR</i>	5,92%	5,66%	10,32%	3,89%	3,24%	5,51%

Zdroj: Vlastní výpočty

V rámci ukazatele kapitálové přiměřenosti český bankovní sektor jako celek i všechny vybrané banky vykazovali po celé zkoumané období kapitálovou přiměřenost vyšší než požadovaných minimálních 8%, přičemž nejnižší kapitálová přiměřenost byla na začátku

daného období (český bankovní sektor jako celek – 12,32%; velké banky, které měly nejnižší kapitálovou přiměřenost – 10,64%; ČS, která měla nenižší kapitálovou přiměřenost – 9,93%). Poté docházelo ve většině případů k nárůstu výše kapitálové přiměřenosti. K 31. 12. 2011 byla analyzována výše kapitálové přiměřenosti včetně dvou nově zaváděných kapitálových polštářů (tj. proticyklického a bezpečnostního); tj. zda banky vykazují kapitálovou přiměřenost vyšší než 13%. Pouze jedna banka nevykazovala kapitálovou přiměřenost v této výši, což je možné považovat za další důkaz dobrého kapitálového vybavení českého bankovního sektoru. BASEL III zvyšuje kvalitu regulatorního kapitálu zvýšením poměrného zastoupení kapitálu Tier 1 v celkovém regulatorním kapitálu. Tento požadavek splnily 4 z 6 vybraných bank.

Zbývající, nově zavedený ukazatel Leverage Ratio, by splnily všechny vybrané banky, přičemž menší rezervu při splnění by měly opět především střední a malé banky.

V průběhu diplomové práce byla zmíněna analytická obtížnost odhadnutí kumulovaných účinků nových regulatorních nařízení BASEL III na ekonomickou situaci a s tím spojená odpověď na otázku, zda nová regulatorní pravidla skutečně napomohou zabránit dalším finančním krizím. Dle mého názoru minimálně přispějí k tomu, že se nebude opakovat finanční krize v takové podobě, v jaké proběhla či probíhá v posledních letech. Z předchozích výsledků lze ovšem konstatovat, že český bankovní sektor je již nyní ve většině případů připraven k jejich splnění. K možnému zmenšení prostoru pro úvěrování a zkrácení doby úvěrování by mohlo dojít u středních a malých bank, u kterých se objevují nedostatky u ukazatelů likvidity.

Stejně jako v závěru bakalářské práce, i nyní v diplomové práci je nutné říct, že se vývoj řízení a regulace bankovní rizik nezastavil, což je způsobeno již jen tím, že konečná platnost BASEL III je stanovena od 1. 1. 2019, což umožňuje dokončení některých pravidel a také ještě řadů změn. BSBS vydal k 3. 4. 2012 zprávu o postupu vývoje implementace BASEL III. Nejdále jsou zatím v Japonsku, Hong Kongu a Saudské Arábii, kde byly již publikovány finální verze regulatorních pravidel. V rámci Evropské Unie je zatím publikován jen návrh regulatorních pravidel. V USA naproti tomu není publikován ani samotný návrh regulatorních pravidel BASEL III, což je způsobeno tím, že činnost musí být koordinována s implementací reformního zákona Dodd-Frank act.¹⁰⁸

¹⁰⁸ BCBS: *Progress report on Basel III implementation*. [online] BIS. Basel, Switzerland, 2012. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs215.pdf>>

Seznam použité literatury a jiných zdrojů

Knižní publikace a odborné studie

- Basel Committee on Banking Supervision: *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. [online] Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, 2011. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>> ISBN 92-9197-330-0.
- Basel Committee on Banking Supervision: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. [online] Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, 2011. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>> ISBN 92-9197-331-9.
- Basel Committee on Banking Supervision: *Basel III: Revisions to the Basel II market risk framework*. [online] Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, 2009. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs158.pdf>> ISBN 92-9197-774-8.
- Basel Committee on Banking Supervision: *Global systemically important banks: assessment methodology and the additional loss absorbency requirement (rules text)*. [online] Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, 2011. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs207.pdf>> ISBN 92-9197-893-0
- Basel Committee on Banking Supervision: *Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision*. [online] Bank for International Settlements, Basel, Switzerland, 2008. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs144.pdf>> ISBN 92-9197-767-5.
- Basel Committee on Banking Supervision: *Progress report on Basel III implementation*. [online] Bank for International Settlements. Basel, Switzerland, 2012. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs215.pdf>> ISBN 92-9197-113-8.
- Basel Committee on Banking Supervision: *Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations*. [online] Bank for International Settlements. Basel, Switzerland, 2000. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs69.pdf>>
- Bušek, J. – Dufek, P. – Heřmánek, J. – Kupka, M. – Niedermayer, L. – Pavelka, F.: *Finanční sektor, konkurence v něm a příspěvek ke konkurenceschopnosti ekonomiky*. [online] ČBA, Praha 2012. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.czech-ba.cz/data/articles/down_41950.pdf>
- Deutsche Bundesbank, Zentralbereich Banken und Finanzaufsicht: *Basel III – Leitfaden zu den neuen Eigenkapital- und Liquiditätsregeln für Banken*. [online] Frankfurt am Main, 2011. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.bundesbank.de/download/bankenaufsicht/pdf/basel3_leitfaden.pdf>
- Dvořák, P.: *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Linde Praha a.s., Praha 2005. ISBN 80-7201-515-X.
- Financial Stability Board: *Policy Measures to Address Systemically Important Financial Institutions*. [online] FSB, Basel, Switzerland, 2011. [cit. 2012-05-01]

Dostupné z WWW:

<http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_111104bb.pdf>

- Financial Stability Board: *Reducing the moral hazard posed by systemically important financial institution*. [online] FSB, Basel, Switzerland, 2010. [cit. 2012-05-01]

Dostupné z WWW:

<http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_101111a.pdf>

- Frait, J.: *Basel III – dopady na náklady financování a ekonomickou aktivitu*. [online] ČNB, Praha 2011. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Frait_20110920_baselIII.pdf>
- Frait, J. – Komárková, Z.: *Nástroje pro utlumení výkyvů v úvěrové dynamice v průběhu hospodářského cyklu*. Tematický článek v rámci Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009. [online] ČNB, Praha 2009. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/FS_2008-2009_clanek_1.pdf>
- Kubíček, A.: *Vliv zavedení BASEL II na kapitálovou přiměřenost vybraných českých bank*. Praha 2010. Bakalářská práce, VŠE v Praze, Fakulta financí a účetnictví.
- Laušmanová, M.: *Basel III - Požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor*. [online] Česká spořitelna, Praha 2010. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/101208_Basel_III_dopady_regulace.pdf?archivePage=tisk_archive&navid=nav20107_info_plus>
- Niedermayer, L. - Klumpar, J. - Lízal, L. - Sobíšek, P. - Bušek, J. – Vojáček, P.: *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR*. [online] ČBA, Praha 2010. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.czech-ba.cz/data/articles/down_15663.pdf>
- Pfingsten, A: *Finanzintermediation II (vorträge zum Kurs)*. Westfälische Wilhelms Universität, Münster, 2011.
- Singer, M.: *Kam směřuje bankovní regulace: názor ČNB*. [online] KPMG, Praha 2010. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Singer_20101109_KPMG.pdf>
- Tomšík, V.: *Basel III: dopad do českého finančního sektoru*. [online] ČNB, Praha 2011. [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Tomsik_20110531_Basel_III.pdf>
- Vostatek, J.: *Použití metody Value at Risk při řízení tržního rizika*. Praha 2010. Bakalářská práce, VŠE v Praze, Fakulta financí a účetnictví

Vyhlášky, odůvodnění

- Odůvodnění vyhlášky ČNB č. 89/2011 sb., kterou se mění vyhláška č. 123/2007 Sb., ve znění vyhlášky č. 282/2008 Sb. [online] 2010 [cit. 2012-02-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlasky/vyhlaska_89_2011_oduvodneni.pdf>

- Odůvodnění vyhlášky ČNB č. 380/2010 sb., *kteřou se mění vyhláška č. 123/2007 Sb., ve znění vyhlášky č. 282/2008 Sb.* [online] 2010 [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlasky/vyhlaska_380_2010_oduvodneni.pdf>
- Vyhláška č. 123/2007 Sb. ve znění vyhlášky č. 282/2008 Sb. a vyhlášky č. 380/2010 Sb., *O pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry* [online] 2010 [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlasky/vyhlaska_123_2007_uz_od_20110101.pdf>

Internetové zdroje

- Bauerová, J.: *Nejen banky čeká další vlna regulace.* [online] bankovníctví.ihned.cz. 2009/10/19 [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-38703210-nejen-banky-ceka-dalsi-vlna-regulace>>
- Černý, J.: *Jaké změny hrozí z Basileje.* [online] bankovníctví.ihned.cz 2010/12/10 [cit. 2012-02-20] Dostupné z WWW <<http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-48497590-jake-zmeny-hrozi-z-basileje>>
- Česká spořitelna, a.s.: BASEL II. [online] 2004 [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/BaselII_final_cj.pdf>
- Česká spořitelna, a.s.: Výroční a čtvrtletní zprávy, informace o bance. [online] [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/ceska-sporitelna-d00014383>>
- ČNB: Banky a pobočky zahraničních bank dle velikosti (stav ke dni 1. 4. 2012). [online] [cit. 2012-04-01] Dostupné z WWW: <https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS_RESPONSE_3?p_lang=cz&p_DATUM=01.04.2012&p_hie=HU&p_rec_per_page=50&p_ses_idx=10>
- ČNB: Finanční stabilita - Zátěžové testy. [online] [cit. 2012-03-12] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zatezove_testy/>
- ČNB: Souhrnné informace o finančním sektoru - Podíly jednotlivých skupin bank na vybraných ukazatelích bankovního sektoru. [online] [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab07.html>
- ČNB: Souhrnné informace o finančním sektoru - Vybrané ukazatele obezřetného podnikání bank. [online] [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab05.html>
- ČNB: Souhrnné informace o finančním sektoru - Vybrané ukazatele podle skupin bank. [online] [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab06.html>
- ČNB, samostatný odbor finanční stability: *Zátěžové testy bankovního sektoru ČR (únor 2012).* [online] [cit. 2012-03-12] Dostupné z WWW:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zatezove_testy/2011/zatezove_testy_vysledky_2011_4q.pdf>

- Dyntar, R.: *Kladivo na bankéře*. [online] Týdeník Euro 2010/12/20 [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.ey.com/CZ/cs/Newsroom/PR-activities/Articles/Our-articles>>
- GE Money Bank, a.s.: Výroční a čtvrtletní zprávy, informace o bance. [online] [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.gemoney.cz/ge/cz/1/nase-spolecnosti/spolecnosti/ge-money-bank>>
- Komerční banka, a.s.: Výroční a čtvrtletní zprávy, informace o bance. [online] [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/publikace-kb.shtml>>
- LBBW Bank CZ, a.s.: Výroční a čtvrtletní zprávy, informace o bance. [online] [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.lbbw.cz/cs/o-nas/index.shtml>>
- Metodické vysvětlivky k ukazatelům finančního zdraví dle ČNB. [online] [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_zdravi/fsi_ukazatele_metodika.html>
- Raiffeisenbank, a.s.: Výroční a čtvrtletní zprávy, informace o bance. [online] [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.rb.cz/o-bance/o-bance/profil-banky/>>
- Volksbank CZ, a.s.: Výroční a čtvrtletní zprávy, informace o bance. [online] [cit. 2012-05-01] Dostupné z WWW: <<http://www.volksbank.cz/vyrocní-zpravy-a-hospodarske-vysledky>>

Seznam grafů, tabulek a schémat

Graf 1 Vývoj kapitálové přiměřenosti celého českého bankovního sektoru a skupin bank rozdělených dle velikosti	11
Graf 2 Vývoj podílu rychle likvidních aktiv na celkových aktivech celého českého bankovního sektoru a skupin bank rozdělených dle velikosti	11
Graf 3 Možný vývoj kapitálové přiměřenosti v následujících letech	36
Graf 4 Vývoj kapitálové přiměřenosti vybraných bank od zavedení BASEL II do 30. 9. 2011	50
Graf 5 Poměr klientských úvěrů ke vkladům klientů v %	51
Schéma 1 Změny ve složení regulatorního vlastního kapitálu	18
Schéma 2 Vývoj zvyšování kvantity regulatorního vlastního kapitálu	20
Tab. 1 Vývoj kapitálové přiměřenosti celého českého bankovního sektoru v mil. Kč	9
Tab. 2 Struktura kapitálu dle BASEL II	17
Tab. 3 Využití bezpečnostního nárazníku (polštáře) a omezení vyplácení zisku	19
Tab. 4 Podíl jednotlivých skupin bank na celém českém bankovním sektoru	35
Tab. 5 Vývoj kapitálové přiměřenosti České spořitelny, a.s. (konsolidované, mil. Kč)	38
Tab. 6 Vývoj kapitálové přiměřenosti Komerční banky, a.s. (konsolidované, mil. Kč)	40
Tab. 7 Vývoj kapitálové přiměřenosti GE Money Bank, a.s. (konsolidované - mimo 31. 12. 2008, mil. Kč)	42
Tab. 8 Vývoj kapitálové přiměřenosti Raiffeisenbank, a.s. (konsolidované, mil. Kč)	44
Tab. 9 Vývoj kapitálové přiměřenosti LBBW Bank CZ, a.s. (mil. Kč)	46
Tab. 10 Vývoj kapitálové přiměřenosti Volksbank CZ, a.s. (mil. Kč)	48
Tab. 11 Vyhodnocení analýzy vybraných bank k 31. 12. 2011	52
Tab. 12 Výsledky aplikace BASEL III k 31. 12. 2011 na vybraný vzorek bank (tučně je vyznačeno nesplnění ukazatele)	57
Tab. 13 Vývoj kapitálové přiměřenosti velkých bank v mil. Kč	65
Tab. 14 Vývoj kapitálové přiměřenosti středních bank v mil. Kč	65
Tab. 15 Vývoj kapitálové přiměřenosti malých bank v mil. Kč	66

Seznam příloh

Příloha č. 1 Vývoj kapitálové přiměřenosti dle skupin bank.....	65
Příloha č. 2 Kritéria pro klasifikaci kapitálu jako kapitálu Core Tier 1	67
Příloha č. 3 Kritéria pro klasifikaci kapitálu jako kapitálu Non-core Tier 1	69
Příloha č. 4 Kritéria pro klasifikaci kapitálu jako kapitálu Tier 2	71
Příloha č. 5 Kategorie a váhy pro zjištění odlivu a přílivu likvidity pro ukazatel LCR	72
Příloha č. 6 Kategorie a váhy pro zjištění použitelných a požadovaných zdrojů likvidity pro ukazatel NSFR.....	73
Příloha č. 7 Seznam institucí SIFIs.....	74

Příloha č. 1 Vývoj kapitálové přiměřenosti dle skupin bank

Tab. 13 Vývoj kapitálové přiměřenosti velkých bank v mil. Kč

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.3.2011	30.6.2011	30.9.2011	31.12.2011
Kapitál celkem	143 218	169 911	186 880	188 311	189 170	187 178	185 680
Kapitálové požadavky celkem	107 647	103 411	97 787	98 782	99 738	100 687	103 892
1. k úvěrovému riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	85,54%	86,88%	86,03%	85,83%	85,43%	85,59%	84,83%
2. k tržnímu riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	4,56%	2,65%	2,11%	2,29%	2,80%	2,75%	3,91%
3. k operačnímu riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	9,89%	10,47%	11,86%	11,89%	11,77%	11,66%	11,27%
Kapitálová přiměřenost (%)	10,64	13,14	15,29	15,25	15,17	14,87	14,3
Rychle likvidní aktiva/aktiva celkem (%)	24,08	30,02	32,41	33,94	32,81	31,81	31,62

Zdroj: ČNB – Souhrnné informace o finančním sektoru - Vybrané ukazatele podle skupin bank¹⁰⁹

Tab. 14 Vývoj kapitálové přiměřenosti středních bank v mil. Kč

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.3.2011	30.6.2011	30.9.2011	31.12.2011
Kapitál celkem	54 191	57 115	59 892	70 143	78 738	77 964	77 826
Kapitálové požadavky celkem	23 042	25 743	28 408	32 435	32 689	32 729	32 358
1. k úvěrovému riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	90,73%	90,92%	89,68%	88,45%	88,00%	88,05%	88,16%
2. k tržnímu riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	1,08%	0,76%	0,73%	2,29%	2,19%	2,15%	1,93%
3. k operačnímu riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	8,19%	8,32%	9,60%	9,26%	9,80%	9,79%	9,90%
Kapitálová přiměřenost (%)	18,81	17,75	16,87	17,3	19,27	19,06	19,24
Rychle likvidní aktiva/aktiva celkem (%)	15,97	18,63	14,43	16,45	17,86	16,65	17,15

Zdroj: ČNB – Souhrnné informace o finančním sektoru - Vybrané ukazatele podle skupin bank¹¹⁰

¹⁰⁹ Viz pozn. pod čarou č. 28

¹¹⁰ Viz pozn. pod čarou č. 28

Tab. 15 Vývoj kapitálové přiměřenosti malých bank v mil. Kč

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.3.2011	30.6.2011	30.9.2011	31.12.2011
Kapitál celkem	18 683	20 702	23 232	15 329	15 138	16 727	18 647
Kapitálové požadavky celkem	10 575	10 667	11 521	8 368	8 822	9 551	10 248
1. k úvěrovému riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	91,14%	89,73%	87,88%	91,01%	90,18%	90,34%	91,40%
2. k tržnímu riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	3,57%	4,05%	5,08%	2,33%	3,14%	3,38%	2,74%
3. k operačnímu riziku (podíl na celk. kap. požadavcích)	5,30%	6,22%	7,03%	6,66%	6,68%	6,28%	5,85%
Kapitálová přiměřenost (%)	14,13	15,53	16,13	14,65	13,73	14,01	14,56
Rychle likvidní aktiva/aktiva celkem (%)	17,44	17,16	17,17	22,41	25,01	21,31	21,93

Zdroj: ČNB – Souhrnné informace o finančním sektoru - Vybrané ukazatele podle skupin bank¹¹¹

¹¹¹ Viz pozn. pod čarou č. 28

Příloha č. 2 Kritéria pro klasifikaci kapitálu jako kapitálu Core Tier 1¹¹²

1. Představuje nejpodřízenější pohledávku v případě likvidace banky.
2. Poté co byly všechny přednostní pohledávky splaceny v likvidaci, je nárok na tuto pohledávku ze zbytku aktiv proporcionální k podílu vydaného kapitálu (tzn. pohledávka je neomezená a variabilní, ne pevná nebo limitovaná).
3. Zajištění je trvalé a nikdy není splaceno mimo likvidaci (s výjimkou diskrečních vykoupení a jiných prostředků omezujících kapitál v diskreční podobě, která je povolena v rámci daného práva).
4. Banka nedělá nic, aby vytvořila očekávání, že emise daného nástroje bude vykoupena zpět, vyplacena, nebo zrušena, ani zákonné či smluvní podmínky neobsahují nic, co by takové očekávání vytvořilo.
5. Rozdělení zisku je hrazeno z k tomu určených položek (včetně zadrženého zisku). Výše rozdělení není v žádném případě spojena s částkou zaplacenou při emisi a není předmětem smluvního omezení (s výjimkou rozsahu, který převyšuje výši rozděleného zisku a který banka není schopna splatit).
6. Nejsou žádné okolnosti, za kterých je rozdělení zisku povinné. Nezaplacení tedy není případ porušení splátkové povinnosti.
7. K rozdělení zisku dochází až poté, co byly všechny právní a smluvní povinnosti splněny a platby na přednostní kapitálové nástroje učiněny. To znamená, že neexistuje žádné preferenční dělení zisku.
8. Základní kapitál absorbuje první a proporcionálně největší část ztrát, k nimž dojde. V rámci kapitálu Core Tier 1 každý nástroj na základě přístupu going concern absorbuje ztráty proporcionálně a pari passu s ostatními.
9. Zaplacená částka je rozpoznána jako vlastní kapitál (ne jako závazek) pro stanovení bilanční platební neschopnosti.
10. Zaplacená částka je klasifikována jako vlastní kapitál podle relevantních účetních standardů.

¹¹² Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. Str. 14; v orig.: Criteria for classification as common shares for regulatory capital purposes; vlastní překlad.

11. Je přímo vydán a zaplacen a banka nemůže přímo nebo nepřímo financovat koupi nástroje.
12. Zaplacená částka není zajištěna ani kryta zárukou emitenta nebo související entity ani podřízena jiné dohodě, která právně nebo ekonomicky zvyšuje přednost pohledávky.
13. Je vydán se souhlasem majitelů dané banky, a to buď přímo se souhlasem majitelů nebo, pokud je to povoleno zákonem, se souhlasem představenstva nebo jiných osob oprávněných vlastníky.
14. Kapitál Core Tier 1 je jasně a samostatně uveden v bilanci banky.

Příloha č. 3 Kritéria pro klasifikaci kapitálu jako kapitálu

Non-core Tier 1¹¹³

1. Je emitován a splacen.
2. Je podřízen vkladatelům, obecným věřitelům a dluhu banky.
3. Není zabezpečen ani kryt zárukou emitenta nebo související entity ani jinou dohodou, která by právně nebo ekonomicky zvyšovala nadřazenost (senioritu) nároku vůči věřitelům banky.
4. Je věčný (trvalý) tzn. neexistuje žádné datum splatnosti ani kroky nebo pobídky ke splacení.
5. Může být splatný z podnětu emitenta minimálně po pěti letech:
 - a. Banka musí nejprve obdržet schválení dozorčího orgánu.
 - b. Nesmí udělat nic, co by vytvořilo očekávání, že bude toto právo využito.
 - c. Banka smí využít právo splacení pouze pokud:
 - i. Nahrazuje daný nástroj kapitálem stejné nebo vyšší kvality a náhrada tohoto kapitálu je provedena za podmínek, které jsou udržitelné pro příjmovou kapacitu banky.
 - ii. Banka dokáže, že kapitálová pozice je nad minimální požadovanou kapitálovou vybaveností poté, co bylo právo splacení využito.
6. Všechny splátky jistiny (např. skrze odkup nebo vyplacení) musí být nejprve schváleny dozorčími orgány a banky by neměly předpokládat nebo vytvářet tržní očekávání, že tato splátka bude schválena.
7. Dividendová/kuponová pravomoc (diskrece):
 - a. Banka musí mít stále plnou pravomoc zrušit rozdělování zisku/platby.
 - b. Zrušení dobrovolných (diskrečních) plateb nesmí být bráno jako platební neschopnost.
 - c. Banky musí mít plný přístup ke zrušeným platbám, aby mohly splnit platební závazky v okamžiku jejich splatnosti.
 - d. Zrušení rozdělování zisku/platby nesmí uvalit omezení na banku s výjimkou rozdělování zisku pro běžné akcionáře.
8. Dividendy/kupony musí být vypláceny z rozdělitelných položek.

¹¹³ Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. Str. 15, v orig.: Criteria for inclusion in Additional Tier 1 capital; vlastní překlad.

9. Daný nástroj nemůže mít dividendy založené na úvěrech, tzn. dividendy/kupony, které jsou periodicky zcela či částečně obnovovány dle stavu úvěrů banky.

10. Daný nástroj nemůže přispívat k závazkům převyšujícím výši aktiv, pokud je takovýto test účetní rozvahy součástí národní zákona o insolvenční.

11. Nástroje klasifikované jako závazky pro účetní účely musí mít základní schopnost absorpce ztrát skrze buď (i) převod na běžné akcie za objektivních a předem stanovených podmínek nebo (ii) odpisový mechanismus, který přiděluje ztráty k nástroji za předem stanovených podmínek. Odpis bude mít následující účinky:

- a. Sníží nárok na nástroj v likvidaci.
- b. Sníží částku zaplacenou, pokud je využito právo splátky.
- c. Částečně nebo plně snižuje platby z kuponu/dividend daného nástroje.

12. Banka či jiná strana, nad kterou má banka kontrolu nebo významný vliv, nemůže koupit ani přímo nebo nepřímo financovat nákup nástroje, který by měl být započten do kapitálu Non-core Tier 1.

13. Nástroj nemůže mít žádné vlastnosti, které by bránily rekapitalizaci, jako jsou provize, které by nutily emitenta kompenzovat investory, pokud je nový nástroj vydán během stanovené doby za nižší cenu.

14. Pokud nástroj není emitován z provozní entity nebo holdingové společnosti v konsolidačním celku (např. Special purpose vehicle – SPV), výnosy musí být okamžitě a bez limitace k dispozici provozní entitě nebo holdingové společnosti v konsolidované skupině ve formě, která splňuje nebo převyšuje všechna kritéria pro zahrnutí do kapitálu Non-core Tier 1.

Příloha č. 4 Kritéria pro klasifikaci kapitálu jako kapitálu Tier 2¹¹⁴

1. Je emitován a splacen.
2. Je podřízen vkladatelům a obecným věřitelům banky.
3. Není zabezpečen ani kryt zárukou emitenta nebo související entity ani jinou dohodou, která by právně nebo ekonomicky zvyšovala nadřazenost (senioritu) nároku vůči věřitelům banky.
4. Splatnost:
 - a. Minimální původní splatnost nejméně 5 let.
 - b. Pokud uznáno do regulatorního kapitálu, pak pět před splatností odepisováno lineárně.
 - c. Nejsou prováděny žádné kroky nebo jiné pobídky ke splacení
5. Může být splatný z podnětu emitenta minimálně po pěti letech:
 - d. Banka musí nejprve obdržet schválení dozorčího orgánu.
 - e. Nesmí udělat nic, co by vytvořilo očekávání, že bude toto právo využito.
 - f. Banka smí využít právo splacení pouze pokud:
 - iii. Nahrazuje daný nástroj kapitálem stejné nebo vyšší kvality a náhrada tohoto kapitálu je provedena za podmínek, které jsou udržitelné pro příjmovou kapacitu banky.
 - iv. Banka dokáže, že kapitálová pozice je nad minimální požadovanou kapitálovou vybaveností poté, co bylo právo splacení využito.
6. Investor nesmí mít žádná práva zrychlit splácení budoucích plateb (kuponu nebo jistin), mimo případ konkurzu nebo likvidace.
7. Daný nástroj nemůže mít dividendy založené na úvěrech, tzn. dividendy/kupony, které jsou periodicky zcela či částečně obnovovány dle stavu úvěrů banky.
8. Banka či jiná strana, nad kterou má banka kontrolu nebo významný vliv, nemůže koupit ani přímo nebo nepřímo financovat nákup nástroje, který by měl být započten do kapitálu Tier 2.
9. Pokud nástroj není emitován z provozní entity nebo holdingové společnosti v konsolidačním celku (např. Special purpose vehicle – SPV), výnosy musí být okamžitě a bez limitace k dispozici provozní entitě nebo holdingové společnosti v konsolidované skupině ve formě, která splňuje nebo převyšuje všechna kritéria pro zahrnutí do kapitálu Tier 2.

¹¹⁴ Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. Str. 18, v orig.: Criteria for inclusion in Tier 2 Capital; vlastní překlad.

Příloha č. 5 Kategorie a váhy pro zjištění odlivu a přílivu likvidity pro ukazatel LCR

Kategorie pasiv – odliv likvidity	Minimální podíl odlivu likvidity
• Vklady soukromých osob	
- Stabilní vklady	5%
- Méně stabilní vklady (nepojištěné vklady, vysoké vklady, internetové vklady ...)	10%
- Termínové vklady se zbývajícím dobou do splatnosti > 30 dnů	0%
• Nekryté vklady právnických osob	
- Podniky SME	5% - 10%
- Právnické osoby s operativním vztahem k finanční instituci; Družstevní banky sdružené v institucionální síti	25%
- Nefinanční instituce, státy, centrální banky a jiné veřejné instituce	75%
- Jiné právnické osoby	100%
• Kryté vklady	
- Finanční transakce kryté aktivy 1. stupně	0%
- Finanční transakce kryté aktivy 2. stupně	15%
- Finanční transakce zajištěné jinými aktivy s veřejnou institucí jako protistranou	25%
- Jiné kryté vklady	100%
• Dodatečné požadavky (výběr)	
- Závazek v souvislosti s ručením u derivátu v případě snížení ratingu o 3 stupně	100% (ručení)
- Závazky ze splatných sekuritizovaných pozic	100%
- Nevyužité části příslibených úvěrových a likvidních facilit	5%-100%
- Jakékoliv smluvní odlivy	100%

Zdroj: Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring. Str. 44

Kategorie aktiv – příliv likvidity	
• Reverzní repo operace s následujícím jako zajištění	
- Aktiva 1. stupně	0%
- Aktiva 2. stupně	15%
- Jiná aktiva	100%
• Operativní vklady u jiných finančních institucí	0%
• Úvěrové nebo likvidní facility	0%
• Jiné přílivy likvidity dle protistrany	
- Pohledávky vůči privátním klientům nebo nefinančním institucím	50%
- Pohledávky vůči finančním institucím	100%

Zdroj: Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring. Str. 45

Příloha č. 6 Kategorie a váhy pro zjištění použitelných a požadovaných zdrojů likvidity pro ukazatel NSFR

Použitelné stabilní zdroje (Zdroje)	
Kategorie	Váha
Kapitál Tier 1 jako celek; jiná pasiva s minimální zbývajícím dobou do splatnosti ≥ 1 rok	100%
Stabilní vklady soukromých osob a podniků SME s minimální dobou do splatnosti < 1 rok	90%
Méně stabilní vklady soukromých osob a podniků SME s minimální dobou do splatnosti < 1 rok	80%
Vklady nefinančních veřejných institucí s minimální dobou do splatnosti < 1 rok	50%
Všechny ostatní nejmenované závazky	0%

Zdroj: Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring. Str. 46

Požadované stabilní zdroje (Užití)	
Kategorie	Váha
Hotovost; Krátkodobé, nezajištěné, aktivně obchodované instrumenty (< 1 rok); Cenné papíry s dobou do splatnosti < 1 rok; Neprodloužitelné úvěry finančním institucím (< 1 rok)	0%
Obchodovatelné půjčky státům s nulovou rizikovou váhou	5%
Nekryté senior úvěry nefinančním institucím a jejich dluhopisy s minimálním ratingem AA- a půjčky státům s 20% rizikovou váhou (> 1 rok)	20%
Akcie nefinančních institucí obchodovaných na burze, nekryté senior úvěry nefinančním institucím s ratingem od A+ do A- (> 1 rok); Zlato; Úvěry nefinančním a veřejným institucím (< 1 rok)	50%
Hypotéky a jiné úvěry nefinančním institucím s rizikovou váhou 35% (> 1 rok)	65%
Úvěry soukromým osobám nebo podnikům SME (< 1 rok)	85%
Všechna ostatní aktiva	100%
Nevyužité části příslibených úvěrových a likvidních facilit	5%

Zdroj: Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring. Str. 46

Příloha č. 7 Seznam institucí SIFIs

- Bank of America (USA)
- Bank of China (Čína)
- Bank of New York Mellon (USA)
- Banque Populaire CdE (Francie)
- Barclays (UK)
- BNP Paribas (Francie)
- Citigroup (USA)
- Commerzbank (Německo)
- Credit Suisse (Švýcarsko)
- Deutsche Bank (Německo)
- Dexia (Francie/Belgie/Lucembursko)
- Goldman Sachs (USA)
- Group Crédit Agricole (Francie)
- HSBC (UK)
- ING Bank (Nizozemsko)
- JP Morgan Chase (USA)
- Lloyds Banking Group (UK)
- Mitsubishi UFJ FG (Japonsko)
- Mizuho FG (Japonsko)
- Morgan Stanley (USA)
- Nordea (Švédsko)
- Royal Bank of Scotland (UK)
- Santander (Španělsko)
- Société Générale (Francie)
- State Street (USA)
- Sumitomo Mitsui FG (Japonsko)
- UBS (Švýcarsko)
- Unicredit Group (Itálie)
- Wells Fargo (USA)

Zdroj: Financial Stability Board: Policy Measures to Address Systemically Important Financial Institutions.